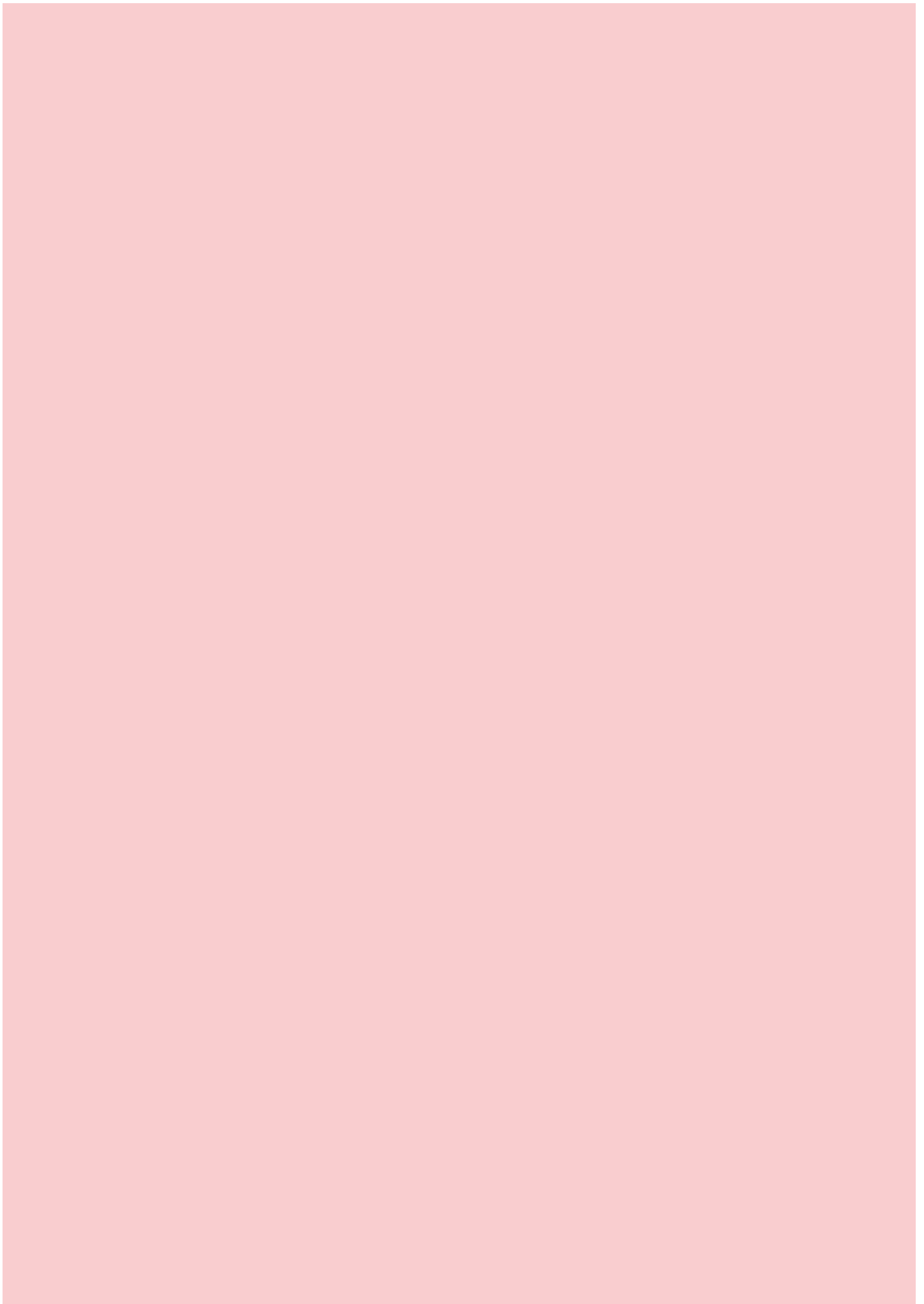

Impact~
meting
Pronkjewail
2018

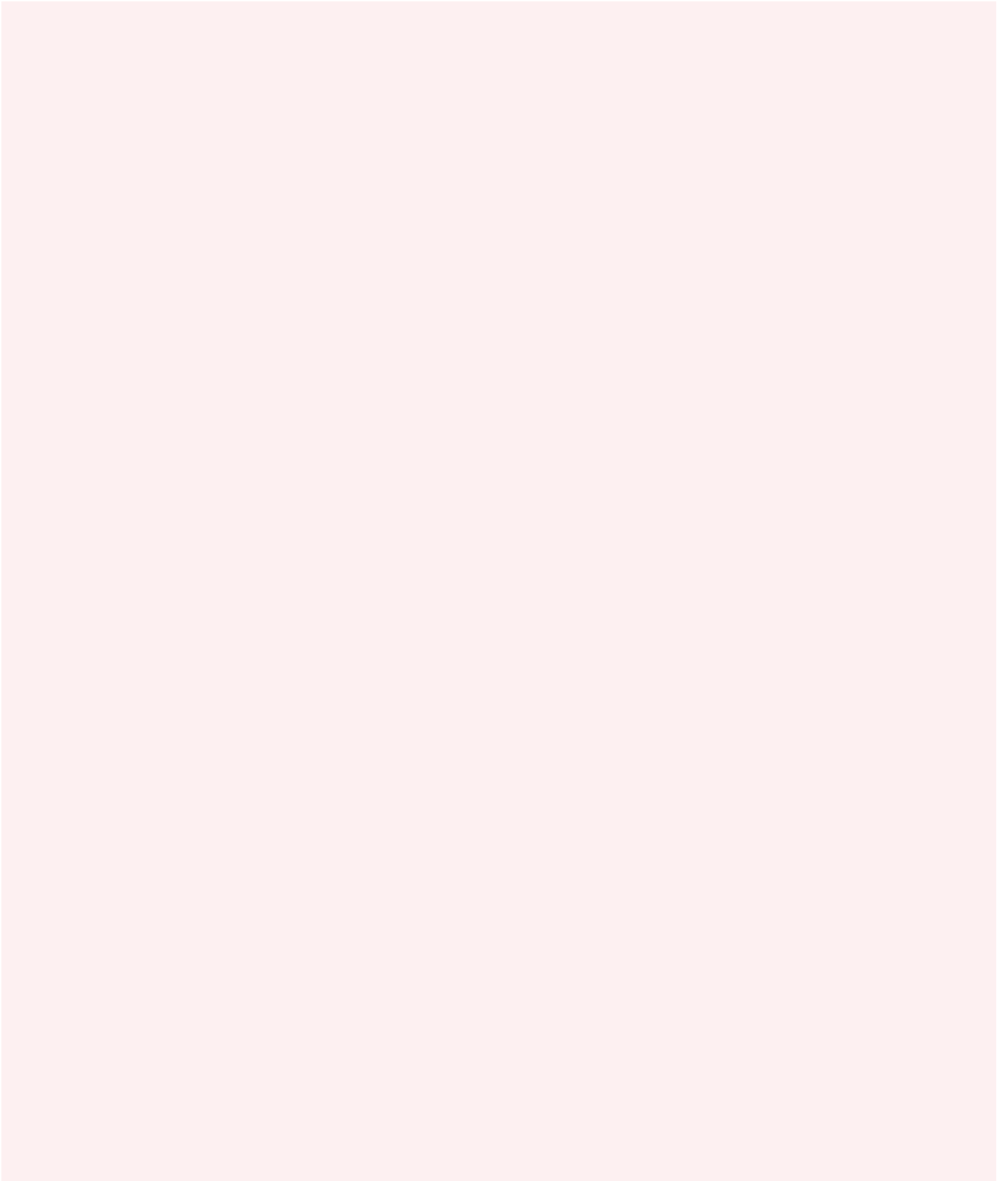

Beste lezer, Dit boekje is het resultaat van een bijzondere impactmeting die op 8 mei 2018 heeft plaatsgevonden. De initiatiefnemers en deelnemers van de eerste serie Pronkjewail projecten waren uitgenodigd om met elkaar hun projecten te evalueren. Daarvoor waren vijf visuele activiteiten ontwikkeld. Deze vonden plaats rondom zogenaamde conversation pieces die zo heten omdat ze ons niet alleen van belangrijke inzichten voorzien maar omdat ze ook aanleiding geven voor veel gesprekken tussen de deelnemers. Impact meten, werd impact creëren. Wij hopen dat ook onze duiding in dit boekje hieraan bij kan dragen.

Martin Bakker . Anke Coumans . Gerard Jan van Leeuwen . Ingrid Schuffelers

1 Inleiding

2 Conversationpieces

#1 [interviews](#)

#2 [routes](#)

#3 [journey](#)

#4 [postkantoor](#)

#5 [storymapping](#)

3 Algemeen beeld

4 Drie voorbeelden

#1 [Samen in beeldTV](#)

#2 [Samen kunst verkennen](#)

#3 [Meezingdag](#)

5 Advies

1 Inleiding

Opdrachtstelling

Een Leven Lang Kunst (als onderdeel van Age Friendly Cultural Cities) is een initiatief van de Provincie Groningen, de Gemeente Groningen en het Fonds Cultuurparticipatie. Binnen dit initiatief hebben de innovatiewerkplaats Healthy Ageing & de Kunsten van de Hanzehogeschool Groningen en de afdeling Amateurkunst van VRIJDAG het Pronkjewail Fonds opgericht. Het Pronkjewail Fonds heeft als onderdeel van het programma 'Een Leven Lang Kunst' als doel het kunst- en culturaanbod voor ouderen in stad en ommeland te ontwikkelen en te verduurzamen. Met het Pronkjewail Fonds wordt een steuntje in de rug gegeven aan ideeën en initiatieven die ouderen in Groningen laten participeren door middel van kunst en cultuur.

In opdracht van de penvoerders van Een Leven Lang Kunst, VRIJDAG en de Hanzehogeschool, slaan twee gerenommeerde kenniscentra, het Kenniscentrum Kunst en Samenleving en Sociaal Planbureau Groningen (onderdeel van CMO STAMM), de handen ineen om een vernieuwende onderzoeksmethodiek uit te werken die zowel een meetbare als een betekenisvolle werkelijkheid van de Pronkjewail-initiatieven in beeld brengt.

Van plan naar gezamenlijke duiding

De gezamenlijke werkgroep van het Kenniscentrum Kunst en Samenleving en het Sociaal Planbureau Groningen heeft in een paar werksessies een onderzoeksmethodiek opgezet met innovatieve werkvormen.

De informatie over de impact is vervolgens in een interactieve bijeenkomst verzameld door de werkgroep. Het betreft een bijeenkomst op 8 mei 2018 voor de bestaande initiatieven. Van ieder project waren de initiatiefnemers en maximaal vijf deelnemers uitgenodigd; uiteindelijk waren er acht projecten vertegenwoordigd, zeven projecten die financiering hadden en een project 'Vier het leven' dat ook zonder financiering deel wilde nemen. Er waren in totaal 40 personen. De resultaten werden door de werkgroep geordend, van een eerste duiding voorzien en op 19 juni gepresenteerd aan de opdrachtgevers. Er werd daarbij een conceptrapport overhandigd dat door de opdrachtgevers van commentaar is voorzien. Op basis van bijeenkomst en commentaar is het rapport dat u nu in handen heeft opgesteld.

De bijeenkomst: impact monitoren op mensniveau

Op 8 mei zijn we met onze werkgroep op zoek gegaan naar de impact van de Pronkjewail-initiatieven. We hebben dit gedaan in de vorm van een ontmoeting tussen de verschillende initiatiefnemers en deelnemers aan de projecten rondom een aantal beeldende exercities. Tijdens deze impactmeting creëerden wij een situatie van met elkaar evalueren. In feite probeerden we de menselijke maat in het evalueren binnen te brengen. Niet alleen doordat we de deelnemers vroegen hoe ze het project ervaren hebben, maar ook door een situatie te creëren van mensen onder elkaar. Dit noemen we impact op mensniveau.

Op mensniveau concentreren we ons op de volgende twee soorten impact:

- het welzijn en de activering van ouderen (de kwalitatieve ervaringsimpact);
- de verspreiding van cultuurdeelname door ouderen (de kwantitatieve verspreidingsimpact).

Op projectniveau hebben we ons geconcentreerd op de wijze waarop het project zich vanuit mensniveau ontwikkeld heeft om ook duurzaam impact te kunnen blijven realiseren. Ook hier onderscheiden we twee soorten impact:

- de wijze waarop het project zich heeft weten te verdiepen en te verspreiden op basis van de afstemming op de omgeving en de mensen tijdens het project (kwalitatieve exploratie);
- de wijze waarop het project zich verspreidt vanuit de herhaalbaarheid van de werkwijzen (de kwantitatieve exploratie).

Door deze onderzoeksmethodiek van het aan elkaar tonen en ervaren van de initiatieven werden de wijzen van impact (aan elkaar) zichtbaar gemaakt. Gezamenlijk richtten we ons hierbij op de maatschappelijke en artistieke waarde(ring) van de Pronkjewail-initiatieven.

De methodiek: vijf evaluerende activiteiten

Tijdens de impactmeting is op vijf verschillende plaatsen geëvalueerd aan de hand van conversation pieces die door docent-onderzoeker en social designer Gerard Jan van Leeuwen werden vormgegeven. Iedere activiteit bij een conversation piece werd begeleid door iemand van onze werkgroep.

Drie activiteiten waren gericht op het mensniveau:

- de kaart met de routes die liet zien waar mensen vandaan komen en met welk vervoermiddel zij naar de plek van de activiteit gaan. Dit heeft naast een kaart (directe data) geresulteerd in een aantal observaties (indirecte data). Deze actie werd begeleid door de student-assistent Asa Scholma;
- de culturele journey waarop mensen lieten zien hoe het volgen van een culturele activiteit impact had. Deze actie werd begeleid door de student-assistent Nicole Visser;
- het sturen van een ansichtkaart naar een bekende waarop de activiteit werd aangeprezen. Deze activiteit werd begeleid door Anke Coumans, lector Image in Context.

Een activiteit was rechtsreeks gericht op het projectniveau:

- het gezamenlijk mappen (schematisch in beeld brengen) van het verloop van het project. Dit werd begeleid door Ingrid Schuffelers, researcher en ontwerper van het lectoraat Image in Context, Kenniscentrum Kunst & Samenleving, Hanzehogeschool Groningen.

En in het interview, de vijfde evaluerende activiteit, werd inzicht verkregen in de wijze waarop er in de fases van het project met de ouderen was samengewerkt aan het initiatief, aan de uitwerking idee tot plan, aan de uitvoering en aan de evaluatie van het project. We noemen dat co-creatie en het vond plaats via het interviewen van de initiatiefnemers. Deze activiteit werd begeleid door Martin Bakker van het Sociaal Planbureau Groningen.

De deelnemers

De evaluatie is uiteindelijk uitgevoerd door de initiatiefnemer(s) en deelnemers van de volgende projecten:

- Vier het leven (geen subsidie ontvangen)
- Klankverhaal
- Meezingdag
- Kijk, dit zie ik
- Samen kunst verkennen
- Dichten met Oma
- Samen in Beeld TV
- Easy Rock 'n' Roll & Happy Solodance

Opbouw van het rapport

In dit rapport treft u eerst de resultaten van de vijf evaluatieactiviteiten van de impactmeting aan. Daarna geven we in een eerste duiding een algemeen beeld op basis van de vijf evaluatieonderdelen. Vervolgens laten we zien hoe de afzonderlijke projecten zichtbaar worden in de vijf evaluatievormen door de data voor die projecten uit het algemene beeld te filteren en bij elkaar te zetten. Hiermee willen we exploratief aangeven wat de verrijking van deze onderzoeksmethodiek kan zijn. De volgende drie voorbeelden zijn gekozen:

- [Samen in Beeld TV](#)
omdat dit project de grootste ontwikkeling doormaakte.
- [Samen kunst verkennen](#)
omdat dit project volkomen uit de ouderen zelf kwam.
- [Meezingdag](#)
omdat hiermee zo'n grote groep mensen is bereikt met een relatief eenvoudig idee.

Deze wijze van beschrijven kan in een latere fase ook voor andere projecten worden uitgewerkt. In het advies formuleren we vervolgens ons advies gebaseerd op het algemene beeld uit de impactmeting.

Tenslotte

We beoogden vanuit oprechte ontmoetingen, via innovatieve werkvormen en gezamenlijke duiding, nieuwe (en onverwachte) ideeën en mogelijkheden naar voren te brengen, die kunnen dienen om cultuurparticipatie van ouderen te verrijken.

We zijn zelf blij met de resultaten, maar zien deze vorm van impactmeting ook als een experimenteel model dat kan worden verbeterd voor volgende impactmetingen.

Pronkjewail projecten

Gemeente gelden

Aard van betrokkenheid

Initiatieven vanuit ouderen

Monitoren op impact

Soorten impact onderkennen / Impact localiseren

Alzheimer patiënten in het Groninger Museum

Dichten met Oma

Easy Rock' n Roll & Happy Solodance

Klankverhaal

Kijk, dit zie ik

Meezingdag

Optreden Careclowns

Samen kunst verkennen

Samen in Beeld TV

Senioren radio

Vier het leven *

Co-creatie

- 1 — initiatief/idee
- 2 — uitwerking idee tot plan
- 3 — uitvoering
- 4 — beoogde evaluatie

Mens-niveau

- 1 — *kwalitatief* ervaringsimpact
- 2 — *kwantitatief* verspreidingsimpact inclusief audience improvement

C o n v e r s a t i o n p

methode

#1 **Interviews** - pagina 16

methode

#2 **Routes** - pagina 8

#3 **Journey** - pagina 12

#4 **Postkantoor** - pagina 18

*geen subsidie ontvangen

Project-niveau

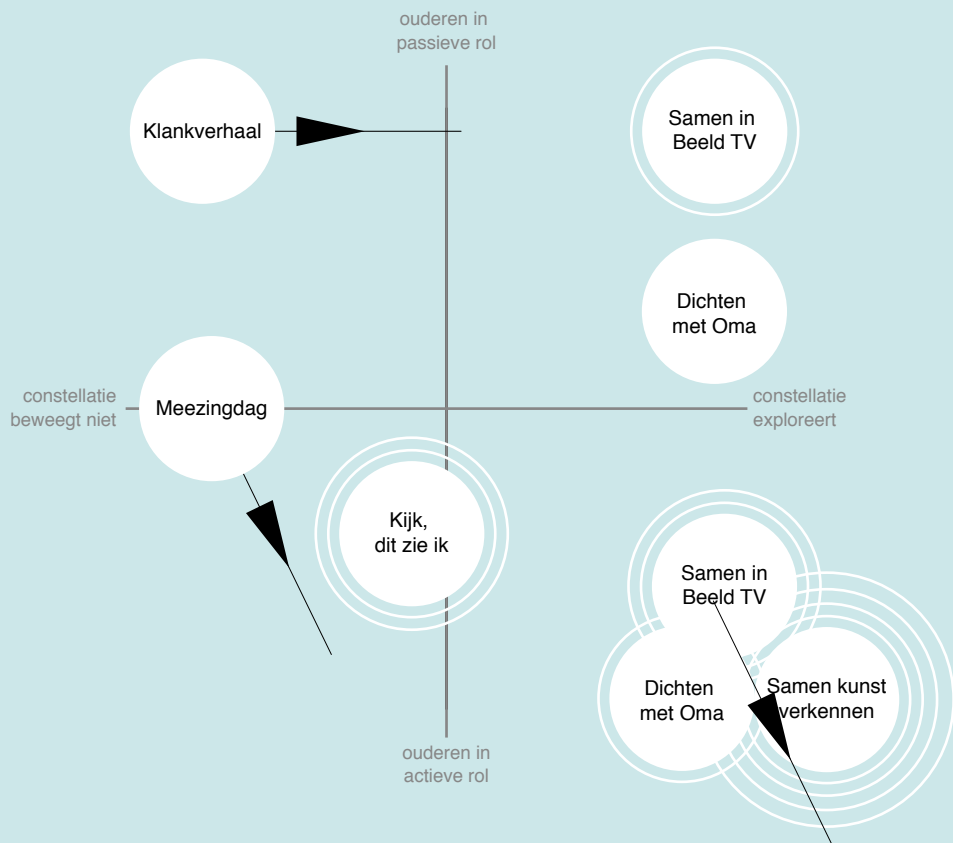
- 3 — kwalitatief verdieping/verbetering van project
- 4 — kwantitatief valorisatie van project explorerend

Kunst als katalisator

d i e c e s

methode

#5_Story mapping - pagina 22

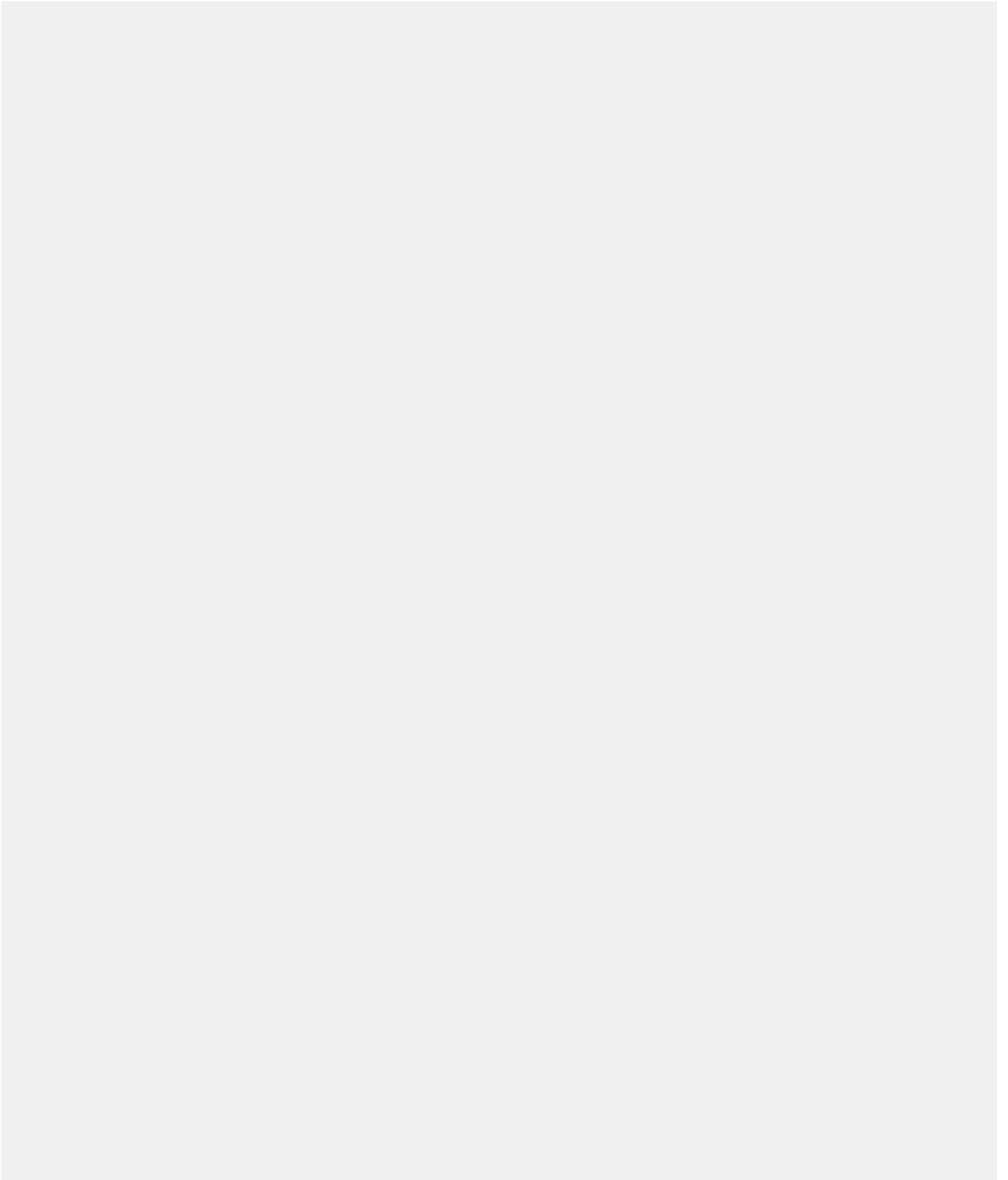

verticale as
activering van de ouderen binnen de projectopzet

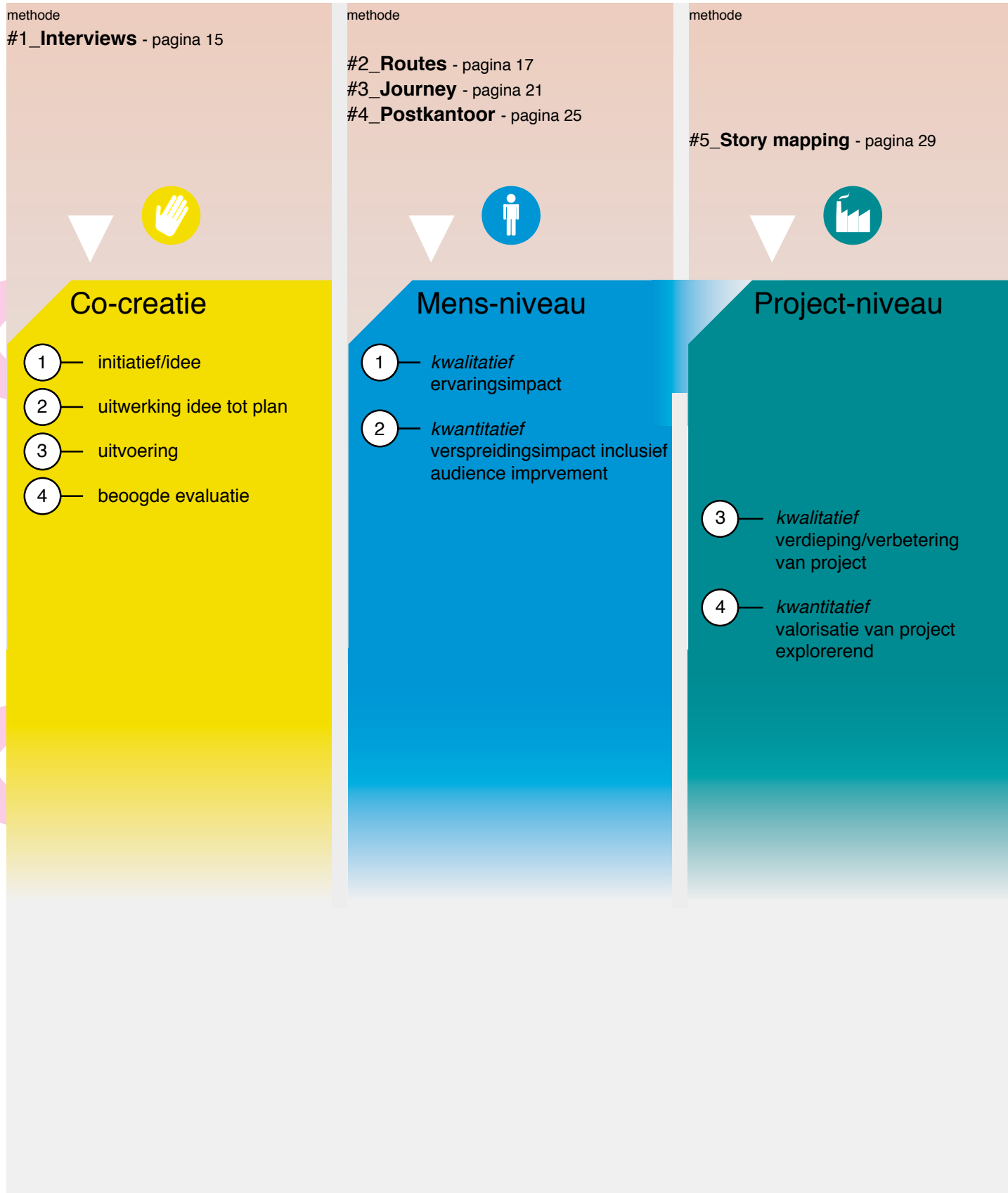
horizontale as
mate waarin de organisatie exploreert tijdens de projectperiode

Mate waarin een project zich in de toekomst in de omgeving uit zal kunnen breiden

herhaalbaarheid van het project in de toekomst

2 Conversationpieces

'Het mooie is dat je kunst verkent vanuit de initiatieven van de 'plussers' zelf.'

Samen kunst verkennen

'Ik heb zelf in een verzorgingshuis gewerkt, en ik was begaan met de verhalen die ik hoorde.'

Dichten met Oma

'De mensen gaven aan dat ze dit wel vaker wilden doen. Volgend jaar weer?, zei iemand tegen me.'

Meezingdag

'Tijdens de redactie-vergadering wordt met vrijwilligers besproken waar ze met een groepje ouderen naartoe willen, maar de ouderen hebben dus zelf eerst de ideeën aangedragen.'

Samen in Beeld TV

'Een vrijwilliger is gastheer of gastvrouw van maximaal drie deelnemers. Dit houdt het overzichtelijk, maar het is ook gezellig.'

Vier het Leven

'Om te zien hoe ouderen met dementie hun dagelijks leven ervaren, maakten de deelnemers een fotowandeling, waarbij ze zelf foto's maakten.'

Kijk, dit zie ik

'Hoe deelnemers de cursus beleefden kwam in de wandelgangen ter sprake. En tijdens het dansen werd het ook zichtbaar!'

Easy Rock'n Roll & Happy Solodance

#1 inter- views

algemene observaties

Tijdens interviews met de initiatiefnemers is in zes minuten ingegaan op de ervaringen van de deelnemers met co-creatie. Interviews vonden plaats over de volgende projecten:

1. Samen kunst verkennen
2. Dichten met oma
3. Meezingdag
4. Samen in Beeld TV
5. Vier het Leven
6. Easy Rock 'n' Roll & Happy Solodance
7. Kijk, dit zie ik

Observaties

• **De initiatiefnemers van de projecten zijn allen zeer intrinsiek gemotiveerd om iets 'goeds' te doen voor de mensen. Met passie en overtuiging zetten ze zich in voor de medemens, vaak ook met een persoonlijk verhaal als inspiratie om het initiatief op te zetten (bijvoorbeeld eigen ervaringen met vereenzaming van bewoners in een verpleeghuis). Het gaat hen vooral om het gezamenlijk ervaren van de kunsten.**

Co-creatie met de doelgroep is bij de start van het initiatief weinig voorgekomen; het is vooral het enthousiasme en de passie van de initiatiefnemer(s) dat het project in gang zet. Een uitzondering is Samen kunst verkennen, waarin de deelnemers vanaf de start actief betrokken zijn.

• Tijdens de uitvoering worden er vanuit de activiteiten zelf nieuwe ervaringen opgedaan. De wensen en behoeften van de deelnemers zijn bij alle projecten belangrijk in het proces. Bijvoorbeeld, bij het

project Dichten met Oma zijn tijdens de uitvoering deelnemers zelf gedichten gaan schrijven en voor gaan dragen en bij Samen in Beeld TV zijn de ouderen ook achter de schermen een actieve rol gaan nemen.

- Bij de meeste projecten is er geen concrete 'formele' manier van evalueren met de deelnemers/ouderen. Evalueren gaat meer in de vorm van ervaringen uitwisselen 'in de wandelgangen'.
- Het gaat overwegend om eenmalige projecten. Toch is men op zoek naar mogelijkheden om de initiatieven te verspreiden of om iets nieuws te maken.

#2 routes

algemene observaties

De deelnemers werd gevraagd om op een kaart van Groningen en omgeving aan te geven waar ze vandaan reisden om naar de activiteit te gaan waar ze onderdeel van waren. De projecten kregen een eigen kleur waardoor helder is welke informatie van welk project komt.

Ook vroegen we hoe ze zich naar de plek van de activiteit verplaatsten. Auto, bus fiets of anders. Deelnemers aan de impact meting waren vrij om vervoersmogelijkheden toe te voegen waardoor er ter plekke meer informatie gewonnen kon worden. Zo ontdekten we dat er gebruik werd gemaakt van auto's van vrijwilligers, van rolstoel-taxi's en dat mensen aan carpoolen deden.

De ruimte om de kaart heen was bewust wit gelaten om de deelnemers zelf invulling te laten geven aan de informatie die ze kwijt wilden over routes buiten de stad om. Door deze ruimte te geven kwamen deelnemers met meer autonome antwoorden. Hierdoor kregen wij onverwachte nieuwe inzichten. **We dachten door deze activiteit vooral de verspreiding van de projecten over Groningen en omstreken in kaart te brengen. We ontdekten het belang van de reis voor het project. De gesprekken die er in de auto's of op de fiets werden gevoerd waren belangrijk voor het project zelf.**

Tijdens de gesprekken ontdekten de deelnemers op hoeveel plekken ze in Groningen zaten (Kunst verkennen, Samen

in Beeld TV). Deze gelocaliseerdheid was soms aanleiding voor het zoeken van nieuwe connecties. Zo zag Samen in Beeld mogelijkheden voor nieuwe programma-items.

Tegelijkertijd maakten de gesprekken duidelijk dat de wijze van reflecteren een relatie leek te hebben met de discipline waarin gewerkt werd. De dichters reageerden veel introvertter dan de veel openere dansers. En de 'beeldende' kunstverkenner waren het meest beschouwend.

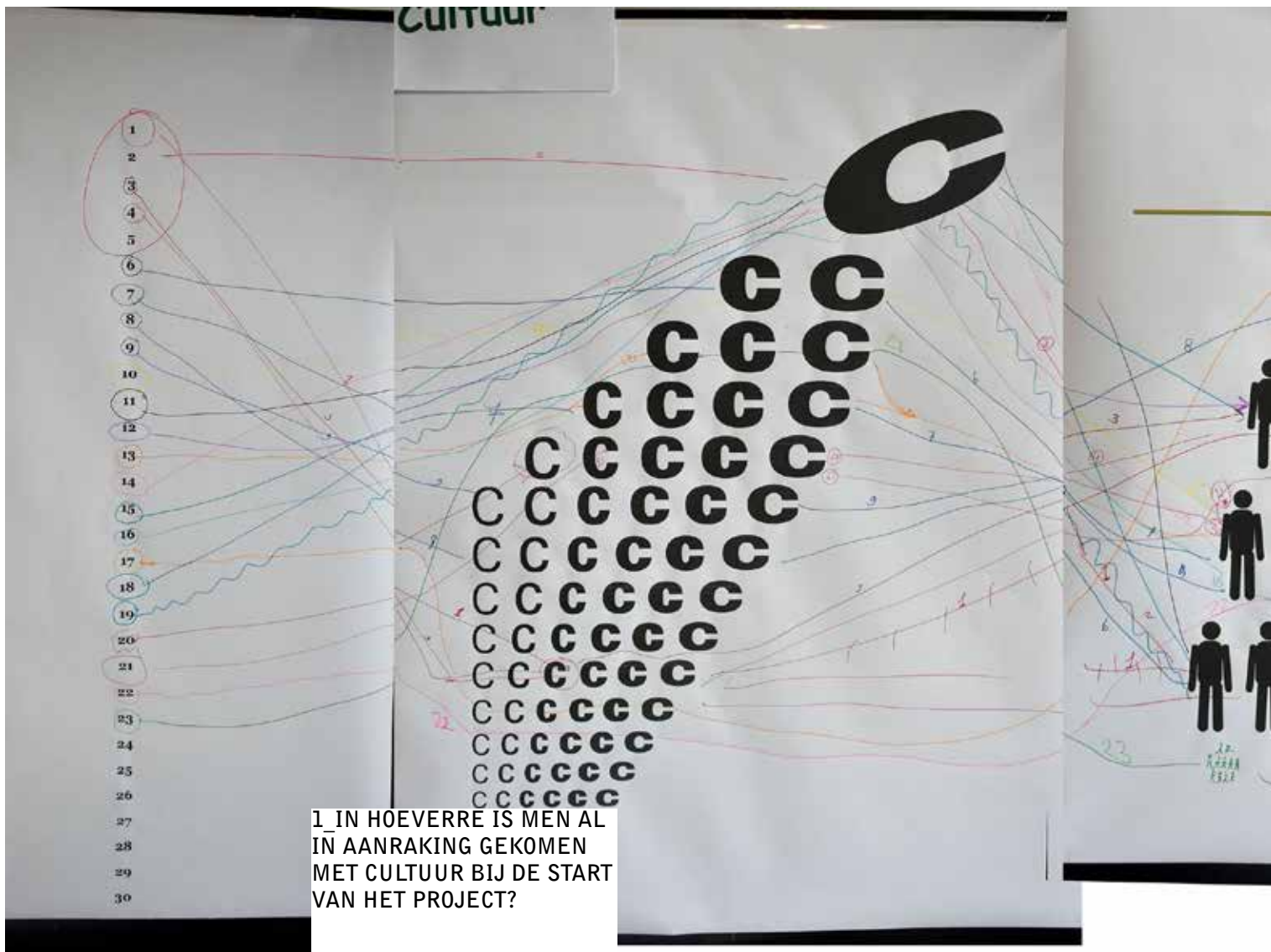
#3 journey

algemene observaties

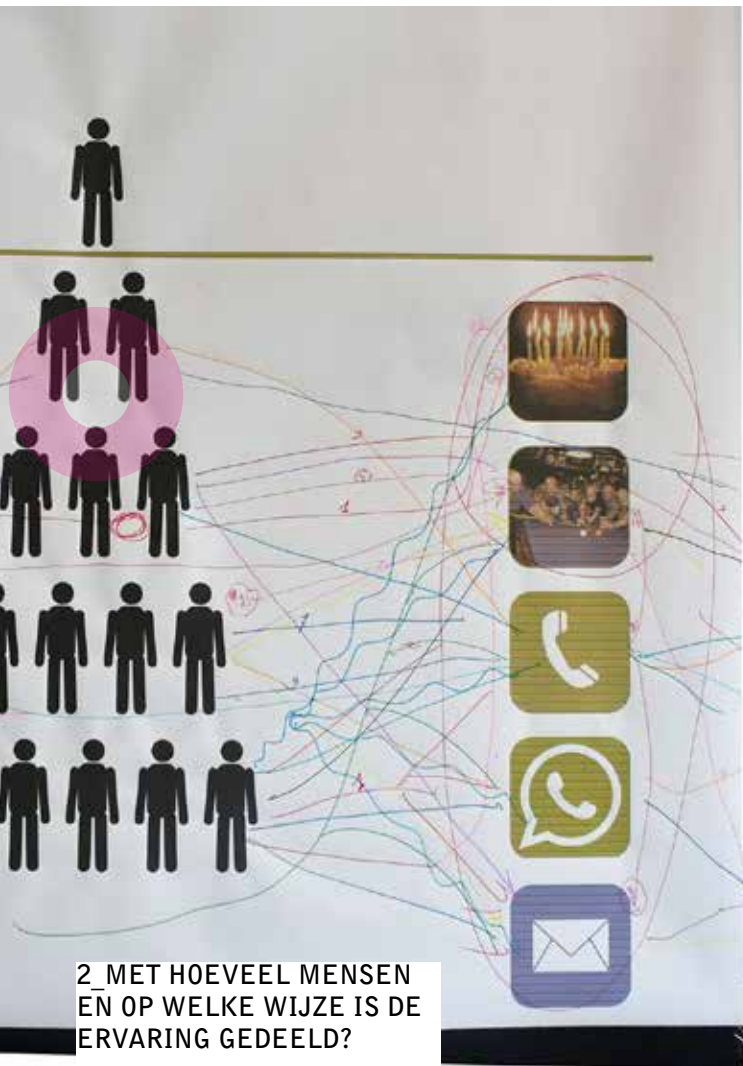
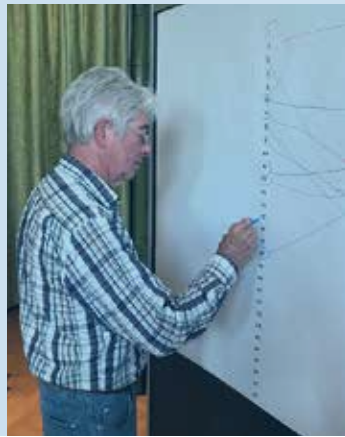
De deelnemers werd gevraagd om individueel aan te geven in welke mate ze al met cultuur in aanraking kwamen voor ze aan het project begonnen, en ook of ze het project deelden met veel of met weinig mensen en via welk medium. Vervolgens vroegen wij hen om aan te geven wat hun gevoel was voorafgaand aan de projecten en het gevoel dat ze er na afloop over hadden. Het traject gaf veel aanleiding voor uitwisseling.

De eerste groep bij dit onderdeel waren mensen van Kijk dit zie ik, een fotoproject met mensen met dementie. Er ontstond verwarring bij de aanwezigen omdat zij niet de directe deelnemers waren, maar de familieleden en zorgverleners van de directe deelnemers. De mensen met dementie zelf waren er niet, en zouden het waarschijnlijk ook niet in hebben kunnen vullen. Doordat er verwarring ontstond, kwam er wel een gesprek op gang. Hieruit bleek dat iedereen graag zijn of haar verhaal kwijt wilde over dementie. Doordat de onderzoeksstudent die bij de journey stond (Nicole Visser) veel open vragen stelde, werd er gesproken over bijvoorbeeld de fotowandeling waaraan de 'dementerende' vrouw van de aanwezige meneer had deelgenomen. Men vond het heel waardevol en vertelde over het feit dat de gemaakte foto bepaalde prikkels oproept, maar ook dat diezelfde foto veel verschillende verhalen kreeg. De onderdelen van de journey werden in gezamenlijkheid beantwoord. Bij het onderdeel waar gevraagd werd hoe ze zich vóór het project

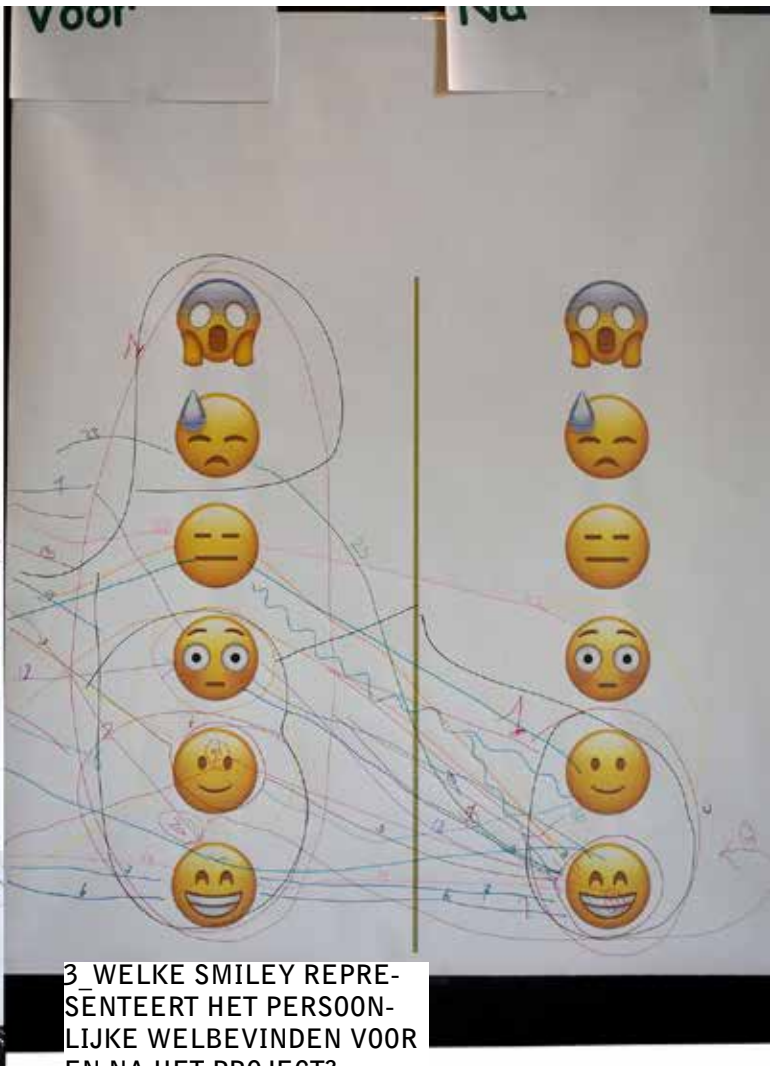
voelden, kwamen ze met elkaar tot de conclusie dat het project Kijk dit zie ik eerst een toch wel benauwend gevoel gaf, maar dat dit later eigenlijk heel positief uitpakte. **Uiteindelijk waren ze meer met elkaar aan het praten over het project en de verschillende invalshoeken van mensen daarin, dan dat men daadwerkelijk per persoon aangaf in welke mate ze iets vonden.** Iedereen had een stift en begon op een gegeven moment te omcirkelen en overal lijnen heen te trekken, waardoor het even chaotisch werd. Na deze eerste groep werd het iets makkelijker. De volgende groepjes die langskwamen waren meer initiatiefnemers van de projecten. Het onderwerp lag dus minder gevoelig bij hen dan bij de eerste groep, waarbij er familie aanwezig was van de betreffende personen. De andere groepen konden daardoor beter aangeven hoe zij er zelf in stonden. Ze hadden minder verhaal nodig om de verschillende punten in te vullen.

1_ IN HOEVERRE IS MEN AL
IN AANRAKING GEKOMEN
MET CULTUUR BIJ DE START
VAN HET PROJECT?

2 MET HOEVEEL MENSEN EN OP WELKE WIJZE IS DE ERVARING GEDEELD?

3 WELKE SMILEY REPRESENTEERT HET PERSOONLIJKE WELBEVINDEN VOOR EN NA HET PROJECT?

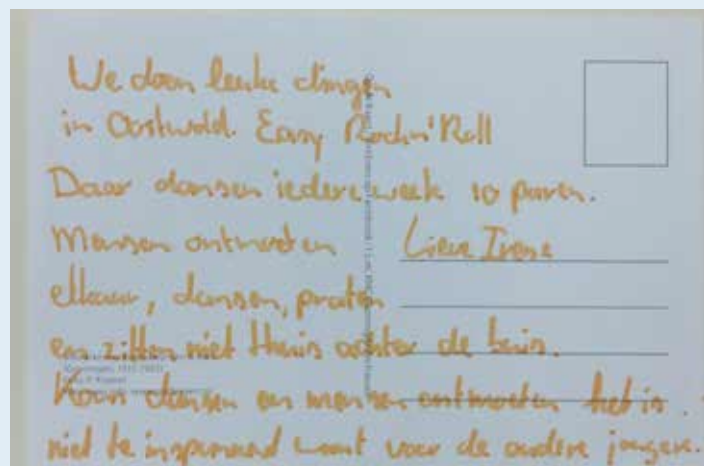
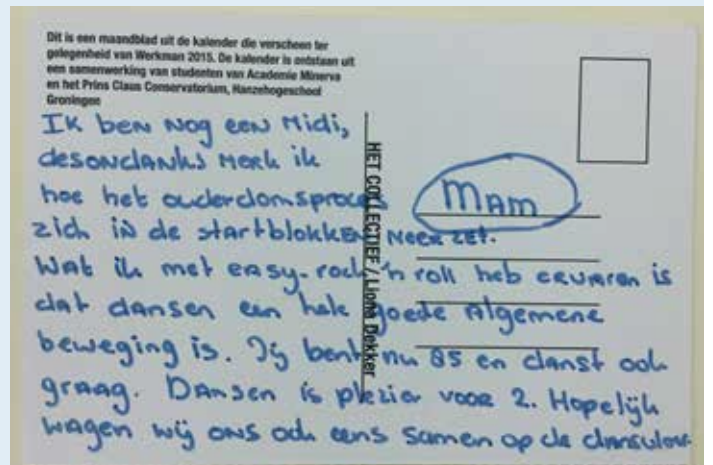
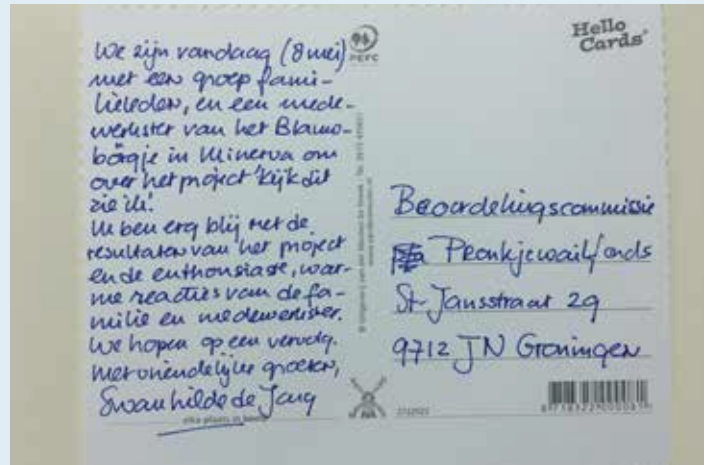
#4 post- kantoor

algemene observaties

De deelnemers werd gevraagd of ze hun ervaring of een moment rondom het project met iemand wilden delen middels een ansichtkaart. Ze namen plaats aan een tafel vol mooie kunstkaarten en kaarten van de stad Groningen. In onze tijd van snelle en vaak betekenisloze boodschappen is het schrijven van een kaart een daad van aandacht. **Er werd goed nagedacht welke boodschap via welke kaart aan wie gestuurd moest worden.** Deelnemers die de impactmeting ook wel zichtbaar spannend vonden, konden zich goed overgeven aan deze vragen.

Rondom de tafel vonden vervolgens veel ongedwongen gesprekken plaats. De berichten werden uitgewisseld en er werd zelfs toegelicht waarom juist deze afzender werd gekozen. Hardop werden de ervaringen gedeeld en uitgewisseld. Meer nog dan bij andere tafels vond hier een open uitwisseling plaats tussen de deelnemers aan de verschillende projecten. De tafel functioneerde als de 'wachtkamer' voor de andere tafels.

We hebben een aantal van de kaarten gefotografeerd en hieronder weergegeven. De ansichtkaarten zijn ook daadwerkelijk verstuurd.

Dit is een maandblad uit de kalender die verscheen ter gelegenheid van Werkman 2015. De kalender is ontstaan uit een samenwerking van studenten van Academie Minerva en het Prins Claus Conservatorium, Hanzehogeschool Groningen

Vorig jaar hebben wij een meeding concert georganiseerd specifiek gericht op studenten. Dit jaar doen wij dit weer. Op zaterdag 27 oktober, Ervrag zonder wij zoveel mogelijk bezoekers van de Pelster mee willen laten zingen in de Luthelse Kerk in de Haddingsestraat. Hoe kan ik de bewoners het beste bereiken en informeren?

Hartelijke groet Remont Stigter (stigter70@gmail.com)

HET COLLECTIEF / Lioba Dekker

Directie de Pelster
Pelsterstraat 51
9711 KK Groningen

Dit is een maandblad uit de kalender die verscheen ter gelegenheid van Werkman 2015. De kalender is ontstaan uit een samenwerking van studenten van Academie Minerva en het Prins Claus Conservatorium, Hanzehogeschool Groningen

Het KASTANJE project VAN „SAMED Kunst VERKENNEN“ IS EEN ONTROEREND VERHAAL OVER VERLIES OUDERZICHT WERD OP Kunst ^{bij} VERLIES KAN HELPEN.

VAN Wilka

HET COLLECTIEF / Jannette Meijer

uit eigen ervaring kan ik zeggen dat dit project een waardevolle steun is bij VERWERKING VAN VERLIES

Dit is een maandblad uit de kalender die verscheen ter gelegenheid van Werkman 2015. De kalender is ontstaan uit een samenwerking van studenten van Academie Minerva en het Prins Claus Conservatorium, Hanzehogeschool Groningen

Ile denk dat het heel leuk is om ons project klanke verhaal ook eens bij jullie in de Vondellaan te doen - wij werden er zelf heel blij van

mw. de Wit
Vondellaan 97-908
9721 LC
Groningen

HET COLLECTIEF / Lotte Misker

groet, Jeroen

Vanuit Minerva moet ik te toe edot aaraden om eens met Rillain een workshop "dichten met oma" te volgen

Joke Elsinga
de Vrienschap 10
9732 ZE
Groningen

Hello Cards

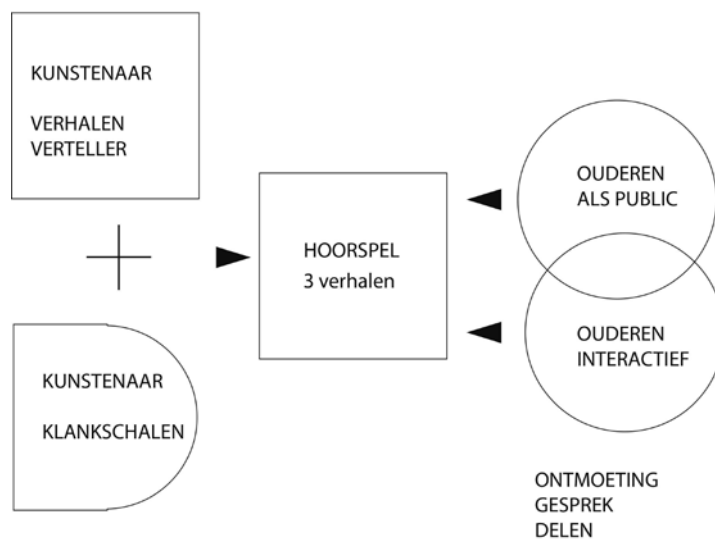
#5 story- mapping

algemene observaties

Aan de tafel Storymapping gingen de deelnemers per project in gesprek met de gespreksleider. Zij stelden in alle openheid episodische vragen die met elkaar stap voor stap de zich ontwikkelende constellatie van het project zichtbaar maakten. De bevindingen werden opgetekend en zo zagen de deelnemers een soort kaart ontstaan waarin posities, acties en ontwikkelingen inzichtelijk werden. De kaart was het resultaat van onderzoeken van het collectief naar het eigen traject. In deze setting zaten er soms ook twee projectgroepen bij elkaar. De projectgroep die toeschouwer was, ontdekte hoe hun project zich verhield tot de andere projecten.

Impact meten werd impact veroorzaken, doordat de verschillende partijen zich tot elkaar gingen verhouden. Ze leerden van elkaar. En wij kregen inzicht in wat waarom werkte.

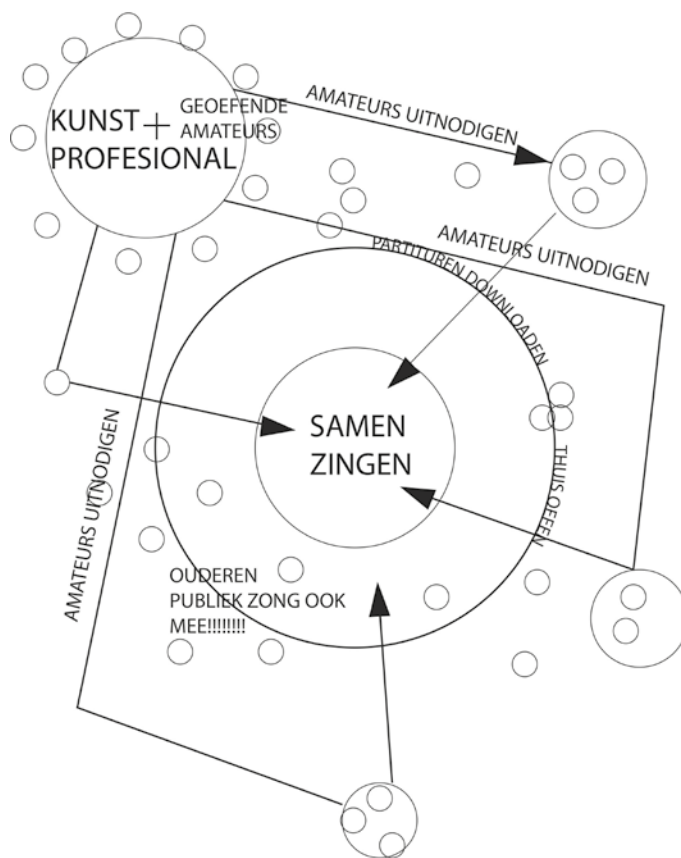
KLANKVERHAAL

► VOORSTELLING VOOR OUDEREN OP LOCATIE

In het [klankverhaal](#) is het oudere publiek consument van kunst. De initiatiefnemers zijn degenen die actief zijn. Door het vaak uit te voeren konden wel veel mensen er baat bij hebben.

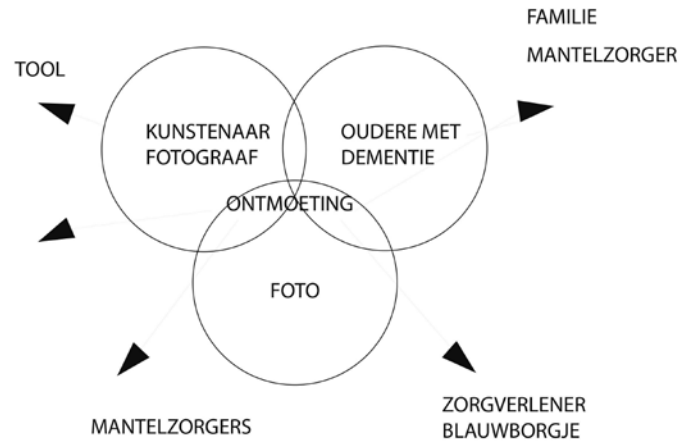
MEEZINGDAG

► VERVULLING VAN DROOM VAN VEEL ZANGERS

Meezingdag De organisatie ontdekte dat amateurs, gewoon mensen die overal vandaan kwamen, enorm veel muzikale kwaliteit hebben. Het project werkt dus egaliserend: mensen die willen zingen, kunnen zingen. Ook ontdekte de organisatie dat de mensen zo gemotiveerd zijn, dat zo iets als vanzelf kan ontstaan. Ze willen het herhalen en hebben daar geen geld voor nodig.

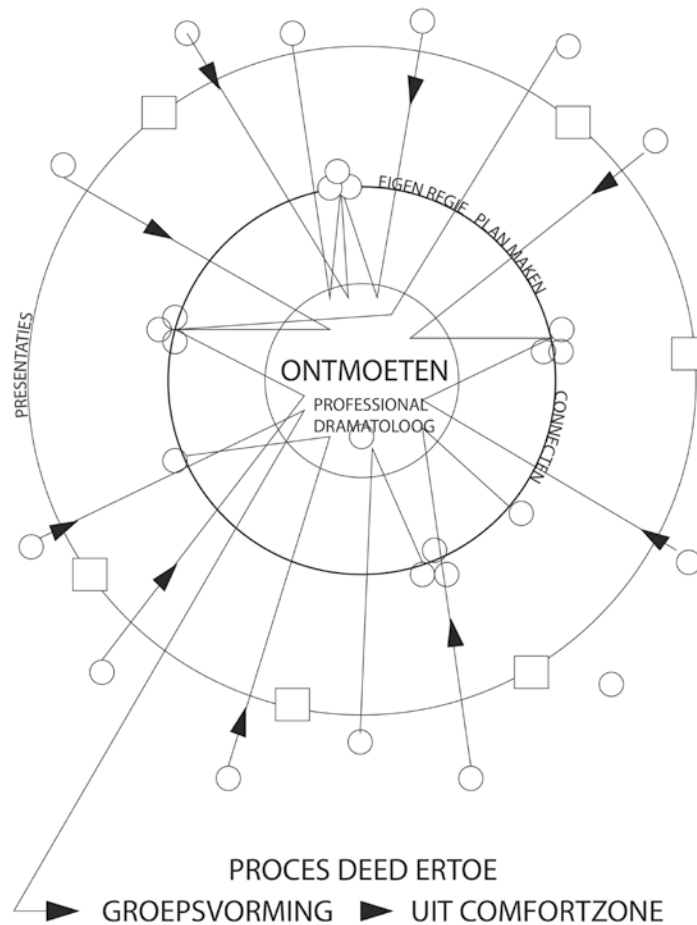
KIJK DIT ZIE IK

- ▶ BLIK VAN de MENSEN MET DEMENTIE
- ▶ FOTO ALS CONVERSATION PIECE

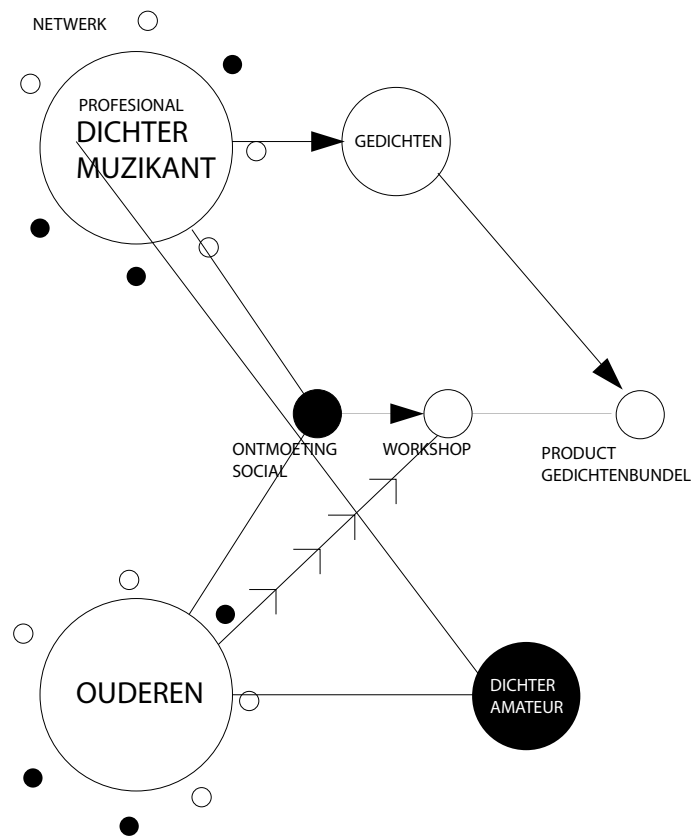
[Kijk, dit zie ik](#) is een onderzoek naar een methode. Wanneer deze zich bewezen heeft, kan hij worden overgedragen aan mensen die het op dezelfde manier kunnen gaan doen. De constellatie verandert niet wezenlijk. De professional draagt haar manier van werken over.

SAMEN KUNST VERKENNEN

Binnen Samen kunst verkennen hebben de ouderen een eigen traject in gang gezet waardoor mensen nieuwe dingen durfden te gaan doen met mensen die ze niet kenden. De mensen begrepen dat er daar een kracht van buiten voor bij moest komen. Dit was de functie van de ingehuurde dramatoloog die als een soort artistieke interventie een traject van ontdekken veroorzaakte. De regie kwam vervolgens weer bij de mensen vanuit een verkennende attitude. Van belang waren wel de tussentijdse ontmoetingen waarin uitwisseling plaatsvond tussen de verschillende subgroepen. Hierdoor bleven de subgroepjes onderdeel het totaal aan kunst verkeners. Veel mensen hebben hun passie gevonden en ontdekt dat het meer ging om proces dan om resultaat. In feite is er een ouderenacademie ontstaan.

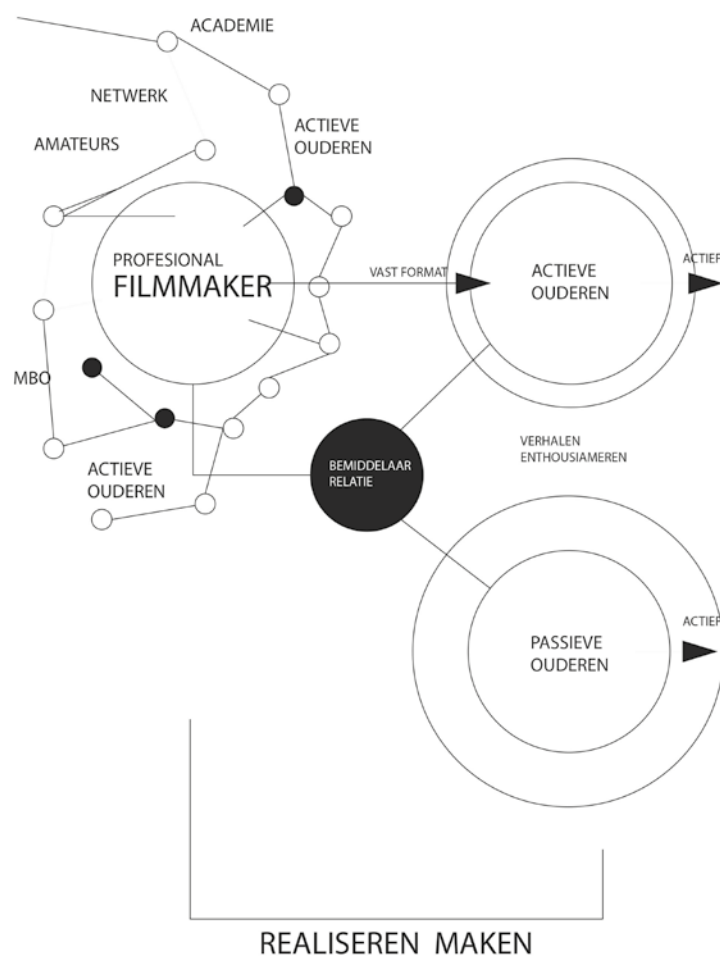
DICHTEN MET OMA

PROFFESIONAL STREEFT NAAR GELIJKWAARDIGHEID

In [Dichten met Oma](#) hebben meerdere manieren van werken naast elkaar bestaan en hebben die manieren van werken elkaar beïnvloedt en zijn er inzichten ontstaan. De organisatie ontwikkelde zich explorerend. Ook is de amateur dichter ontstaan. Door de workshops hebben mensen namelijk ontdekt dat ze kunnen schrijven. Om een van hen heeft zich weer een nieuwe groep verzameld.

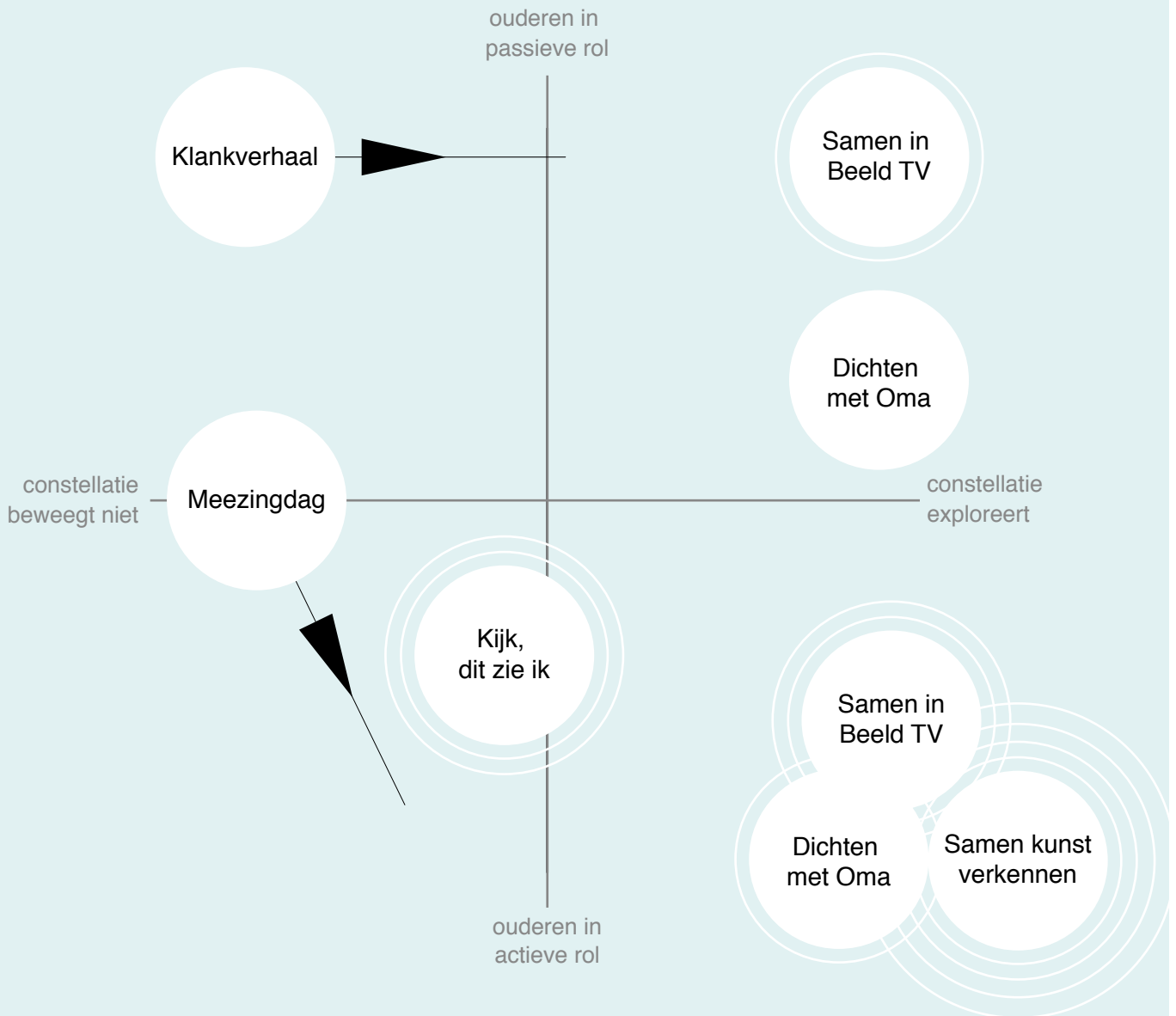
SAMEN IN BEELD TV

Samen in Beeld TV Als dochter zag de organisator van dit project wat mogelijk is in het tehuis van haar moeder. Als professioneel programmamaker kon ze het waarmaken. Ze bleef vanuit de verbinding met de omgeving werken. Daardoor ontwikkelde de organisatie zich explorerend. De ouderen die eerst verbeeld werden, werden vervolgens actieve beeldmakers. Nieuwe partijen werden erbij betrokken. De organisatie groeit daardoor en transformeert en de output wordt steeds groter en verspreidt zich meer.

Kunst al katalisator

verticale as
activering van de ouderen
binnen de projectopzet

horizontale as
mate waarin de organisatie
exploreert tijdens de projectperiode

Mate waarin een project zich
in de toekomst in de omgeving
uit zal kunnen breiden

herhaalbaarheid van het
project in de toekomst

3 Algemeen beeld

Impact visueel meten

De impactmeting van de eerste serie Pronkjewailprojecten vond plaats in de vorm van een ontmoeting tussen de verschillende initiatiefnemers en deelnemers van de projecten rondom een aantal beeldende exercities. We creëerden een situatie van met elkaar evalueren. Op vijf verschillende plaatsen werden verschillende activiteiten van evalueren uitgevoerd waarin beeld en verbeelding een rol speelden. Alle 'conversation pieces' waren in het licht hiervan ontwikkeld:

- het interviewen van de initiatiefnemers over co-creatie;
- de kaart met de routes die liet zien waar mensen vandaan komen en met welk vervoermiddel zij naar de plek van de activiteit gaan;
- de culturele journey waarop mensen lieten zien hoe het volgen van een culturele activiteit impact had;
- het sturen van een Ansichtkaart naar een bekende waarop de activiteit werd aangeprezen;
- het gezamenlijk mappen (schematisch in beeld brengen) van het verloop van het project.

Metten is veroorzaken

Terwijl de deelnemers aan de hand van de verschillende conversation pieces nadachten over aspecten van het eigen project, ontdekten ze hoe hun project zich verhield tot de andere projecten. Men leerde van elkaar. De eigen posities en keuzes werden duidelijk doordat de deelnemers in aanraking kwamen met keuzes die in andere projecten waren gemaakt. Hierdoor werd impact meten impact veroorzaken. Dit is natuurlijk met name belangrijk bij het formuleren van het vervolg van het eigen project. Door kennis van elkaars projecten te nemen, werden niet alleen nieuwe mogelijkheden aangereikt, mensen ontdekten ook dat er samenwerking mogelijk was tussen de verschillende initiatieven. Zo had het project Meezingdag graag deelnemers die thuishoren in de groep van de wat meer kwetsbare ouderen. Het project Vier het leven is opgericht om kwetsbare ouderen te begeleiden naar culturele evenementen. Samen zien ze een manier om via Vier het leven een groep ouderen mee te laten zingen die normaal niet naar dit evenement had kunnen komen.

Duiding van de duiding

Tegelijkertijd gaven de gesprekken ons inzichten en creëerden de deelnemers visuele data die ons de mogelijkheid gaven om aan hun duiding over impact aan de onze toe te voegen. Als

basis voor deze duiding van de tweede orde gebruiken we de zogenaamde mappings die aan een van de tafels plaatsvond. Met elkaar (mensniveau) werd het traject in kaart gebracht vanuit de wijze waarop de projectorganisatie zich ontwikkelde (projectniveau). Daarnaast maakten we gebruik van de kaart en de culturele routes en onze observaties van de gesprekken die aan de tafels plaatsvonden. Het sturen van de Ansichtkaarten functioneerde vooral als een manier om mensen met elkaar in gesprek te laten komen. Daarbij onderstreepten de kaarten wat in andere exercities aan de orde kwam.

Tenslotte is het belangrijk om op te merken dat we via onze duiding niet tot harde feiten komen, maar dat we hopen nieuwe ideeën en mogelijkheden naar voren te brengen, die bijvoorbeeld kunnen dienen bij volgende financieringsmogelijkheden. Daarnaast is deze vorm van impactmeting een experimenteel model dat na enkele testen kan worden verbeterd voor volgende impactmetingen.

Impact van de projecten: de kwalitatieve en kwantitatieve exploratie

We hebben met elkaar de projecten in een schematisch overzicht geplaatst om zo nieuwe inzichten te krijgen. Daarvoor zijn vier ordeningsprincipes/parameters gebruikt om de projecten aan te relateren.

1 De activering van de ouderen

Ieder project benadert de deelnemer op een andere wijze. Op de verticale as wordt zichtbaar hoe hoog de activering is. Dit is geen waardeoordeel, want ieder project zoekt een maximum aan activiteit. Vier het leven creëert die maximale activiteit doordat ouderen die anders het huis niet zouden verlaten nu aanwezig zijn bij een voorstelling. Kijk, dit zie ik weet via het fotograferen een vorm van activiteit bij mensen met dementie te ontwikkelen, die daarvoor niet voor mogelijk werd gehouden. Samen kunst verkennen realiseert een maximum aan activiteit omdat de ouderen zelf aan de basis staan van het initiatief en de ontwikkeling. We kunnen wel constateren dat er een verband is tussen de activering van de ouderen en de vormen van co-creatie in het project. Maar de activering staat ook in relatie tot de kwetsbaarheid van de doelgroep en met het medium dat is ingezet. Door de

fotografie kon in Kijk dit zie ik een maximum aan activering van de ouderen met dementie worden bereikt.

2 De explorerende organisatie

In alle projecten, zo bleek, waren de organisatoren bereid hun projectstructuur te veranderen wanneer dat de impact en de verspreiding van het project ten goede kwam. Ze stonden open voor de signalen, vragen en kansen die de omgeving hen aanreikten en waren in staat om hun manier van werken daarop aan te passen. Op de horizontale as laten we de mate van de interne ontwikkeling van het project zien. Deze ontwikkeling heeft mede te maken met het los kunnen laten van de tweedeling: organisator is de actieve producent, deelnemer is de passieve consument. Allen waren in zekere mate in staat om waar mogelijk een omslag van passief naar actief plaats te laten vinden. Dit was met name duidelijk in het project Dichten met Oma, waarin een van de deelnemers zich zelfs ontwikkelde tot het middelpunt van een volgende groep van in dichtten geïnteresseerde ouderen. Ook in Samen in Beeld TV zie je een vergelijkbare ontwikkeling. De ouderen voor de camera wilden rollen innemen in het productieproces van de items. Ook hier werd soepel op gereageerd. En toen de mensen na afloop van Kijk dit zie ik hun foto's met elkaar gingen delen, ontwikkelde het project zich in onverwachte richting. Dit werd onmiddellijk omarmd door de initiatiefnemer van het project en opgenomen in de methode. Dit laat zien dat er meer activiteit mogelijk is dan verwacht.

Derde en vierde parameter: duurzame exploratie

Tijdens de impactmeting lieten de projecten ook zien wat te verwachten valt in de komende periode. Om daar iets over te zeggen zijn twee parameters aangebracht. De cirkels geven aan hoe het project zich in de omgeving uit zal kunnen breiden; veel cirkels geven de verwachting van een grotere uitbreiding. Niet toevallig is dit natuurlijk vaak wel verbonden met de wijze waarop een project in staat is de betreffende organisatie steeds aan te passen. Een organisatie die zich flexibel vanuit de veranderende omstandigheden en wensen van de deelnemers voortdurend kan aanpassen is een duurzame organisatie waarin de mensen zelf mede-eigenaar van projecten worden. Twee projecten hebben we gemarkeerd met een pijl. Hiermee geven we aan dat het project zich zal kunnen herhalen. Een pijl naar beneden geeft de mogelijkheid van herhaalbaarheid aan, waarin een beweging van

passieve naar actieve ouderen wordt gemaakt (Samenzingdag). Een pijl naar opzij geeft aan dat dit niet gebeurt (Klankschalen). Er is ook een tweede vorm van herhaalbaarheid en die bestaat in de mogelijkheid het aan te bieden aan anderen om het project te herhalen. Dat zien we in het project Kijk, dit zie ik. Door een overdraagbare methode te ontwikkelen die door anderen kan worden gebruikt in vergelijkbare contexten, wordt het project overgedragen aan nieuwe eigenaren. Omdat het project zich daarmee met nieuwe eigenaren in zijn omgeving uit weet te breiden, hebben we er cirkels omheen geplaatst.

Het blijft natuurlijk de vraag of een methodiek kan worden overgedragen. Het zou interessant zijn om te onderzoeken wat er met een methodiek gebeurt wanneer die van eigenaar verandert. Waarschijnlijk zal flexibiliteit in de methodiek verbonden zijn met duurzaamheid. Oftewel, hoe minder star en contextafhankelijk een methodiek is, hoe beter die afgestemd kan worden op verschillende contexten.

Nogmaals de impactvraag: mensniveau

Wanneer we nu opnieuw naar de impactvraag kijken als een vraag naar het maximum aan effect voor zoveel mogelijk mensen, dan is die vraag te herformuleren als:

Hoe ontwikkelt het project zich dusdanig

- dat er zoveel mogelijk mensen aan mee kunnen doen (kwantitatief);
- dat mensen actiever worden in de kunstcontext en zelf mede-eigenaarschap mogen ontwikkelen (kwalitatief);
- en dat nieuwe mensen betrokken worden.

Impact is kwantitatief verbonden met de aard van de kunstvorm. Kijk, dit zie ik bereikt minder mensen dan de Meezingdag omdat het een zeer persoonlijke wijze van werken is. (Wellicht dat het ook daarom belangrijk is dat meer mensen zich de methode eigen maken.) Impact is kwalitatief verbonden met wat het project weet te veroorzaken. Iets wat wij in het schema hebben ondervangen met de beweging van passief naar actief, en van niet bewegend (statisch) naar bewegend (explorerend). Het betrekken van nieuwe mensen was het meest aanwijsbaar in het Easy Rock 'n' Roll project. Daar werden vooral mensen bij betrokken die niet eerder actief met kunst bezig waren geweest.

Het vervolg: Kunst als katalysator

In deze paragraaf willen we graag onze gedachten delen over de rol van kunst in de projecten. Het viel ons op dat het in de kern in alle projecten gaat om bewegen en bewogen worden. Het project kent een artistieke interventie die de deelnemers in beweging zet, maar vervolgens is het belangrijk voor de organisatoren om zich als professional te laten bewegen door wat er ontstaat in het proces en om bereid te zijn de constellatie te veranderen. Dit kan ontstaansgericht of organisch denken genoemd worden; de wijzen waarop mensen met elkaar werken ontstaan gaandeweg. Dit kan enkel plaatsvinden wanneer de organisatoren bereid zijn te leren van wat mensen blijken te kunnen en te willen en daar je organisatie en wijze van werken op aan te passen. Een goed voorbeeld van ontstaansgericht denken is het project Samen kunst verkennen. Het project begon met een interventie van een dramaturg die de deelnemers uitdaagde om op zoek te gaan naar culturele activiteiten die voorbij hun comfortzone lagen, en rondom de culturele activiteiten netwerken te vormen waardoor ze nieuwe mensen zouden ontmoeten. (De groepsgrootte werd bepaald door het aantal mensen dat samen een auto kan delen). Hieruit ontstonden groepen die vervolgens regelmatig ook plenair bijeenkwamen.

De kern van de impactvraag is verbonden met de mogelijkheid van kunst om iets te veroorzaken, om katalysator te zijn. Daarbij hebben we twee nieuwe vragen waar we in deze impactmeting vast een paar antwoorden op vonden.

VRAAG 1 > Hoe is kunst een katalysator geweest in het project? Hoe heeft kunst veroorzaakt dat er iets nieuws kon gebeuren?

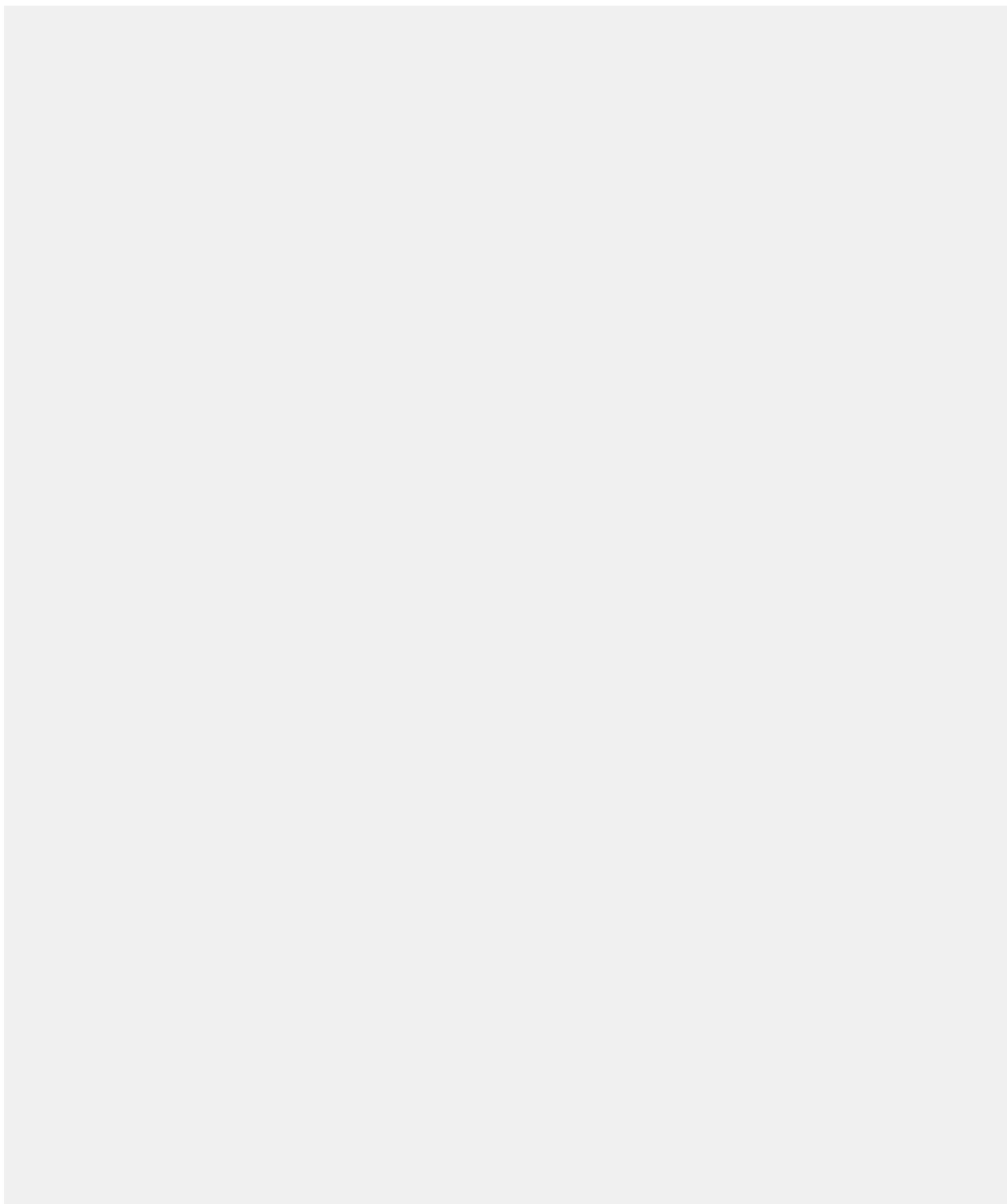
1. Kunst kan een interventie zijn. We zien dit in een interventie van de dramaturg in Samen kunst verkennen, waarin hij ervoor zorgt dat mensen nieuwe vormen van kunst maken ontdekken en dat er een proces ontstaat.
2. Kunst kan een open attitude zijn. We zien hoe deze attitude bij Samen in Beeld TV zich in het project verder ontwikkelt. Deze attitude was ook aanwezig bij Dichten met Oma, doordat passief actief wordt en omdat de initiator daarvoor open staat.
3. Kunst kan in een project laten zien dat de interventie iets anders betekende dan was verwacht. En de initiator stond daarvoor open. In Kijk dit zie ik veroorzaakte de fotografie

een andere vorm van handelen en delen, en in de Meezingdag bleek het zingen een activiteit te zijn die veel breder gedeeld kon worden dan gedacht.

VRAAG 2 > Hoe zorgt het project ervoor dat het door kan blijven gaan? Hoe heeft het zich verduurzaamd?

1. Door de methode overdraagbaar te maken waardoor deze gemakkelijk overgenomen kan worden (Kijk, dit zie ik, Meezingdag, Dichten met Oma). Soms kan dan de initiator zelfs wegvallen.
2. Doordat het op dezelfde manier herhaald kan worden (Meezingdag, Klankverhaal).
3. Doordat er steeds meer mensen en partijen bij betrokken raken (Samen in Beeld TV).

De Pronkjewailprojecten hebben ons laten zien dat kunst op meer plekken aanwezig is dan in de activiteit zelf. Kunst is soms als duidelijke activiteit aanwezig, maar vaak ook creëert kunst de omstandigheden waarin mensen zich op een andere manier tot elkaar kunnen verhouden. Zo was ook de impactmeting zelf een door de kunsten bepaalde ruimte waarin andersoortige ontmoetingen plaats konden vinden. Dit spoor van denken zouden we graag in komende impactmetingen willen doortrekken.

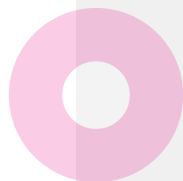
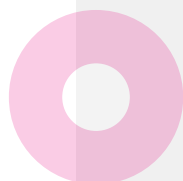

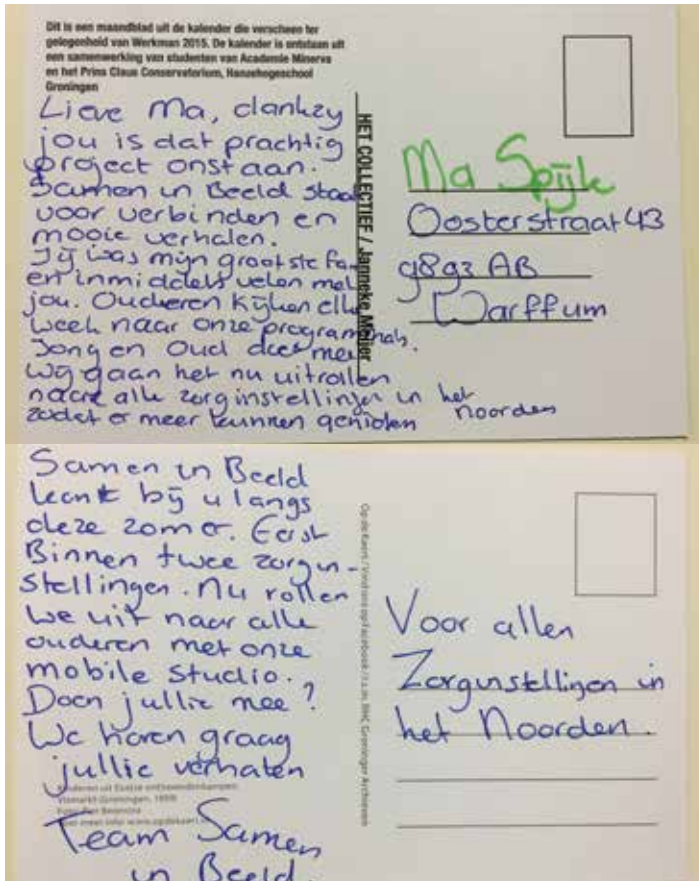
4 Drie voorbeelden

#1 Samen in Beeld TV

#2 Samen kunst verkennen

#3 Meezingdag

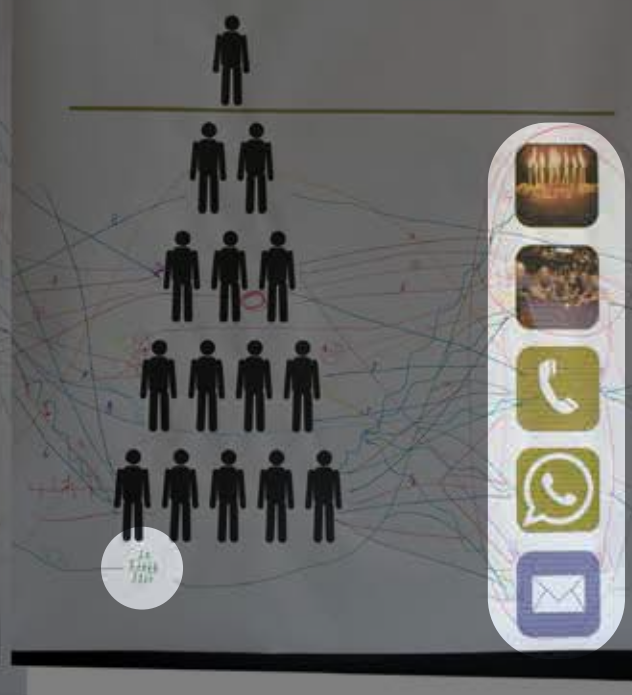

Mensniveau

Het project en de ontwikkeling ervan was gebaseerd op empathie met de ouderen waar ze mee werkte. Dat was duidelijk te lezen in haar kaart. Helder was ook dat ze begreep dat het met elkaar onderweg zijn al deel van het project was. Daar was ruimte voor het menselijk gesprek.

Je ziet in haar journey hoe zwaar het project eigenlijk geweest is, hoe ze het van de grond heeft moeten trekken. Je ziet daar ook hoe belangrijk het delen voor haar was en hoe ze kon leren van de mensen waar ze mee werkte.

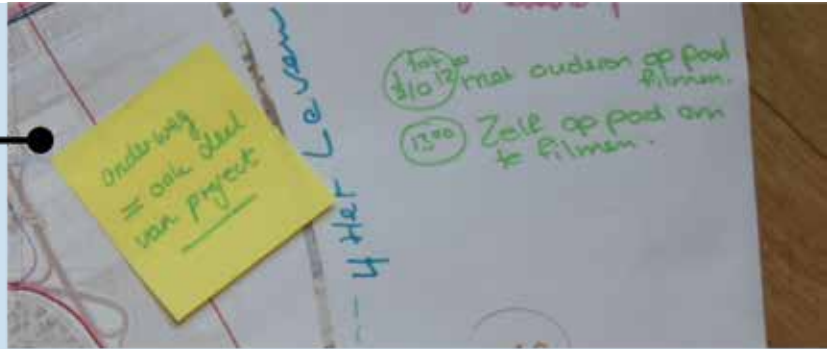

**'Tijdens de redactie-
vergadering wordt met
vrijwilligers besproken
waar ze met een groepje
ouderen naartoe willen,
maar de ouderen hebben
dus zelf eerst de ideeën
aangedragen.'**

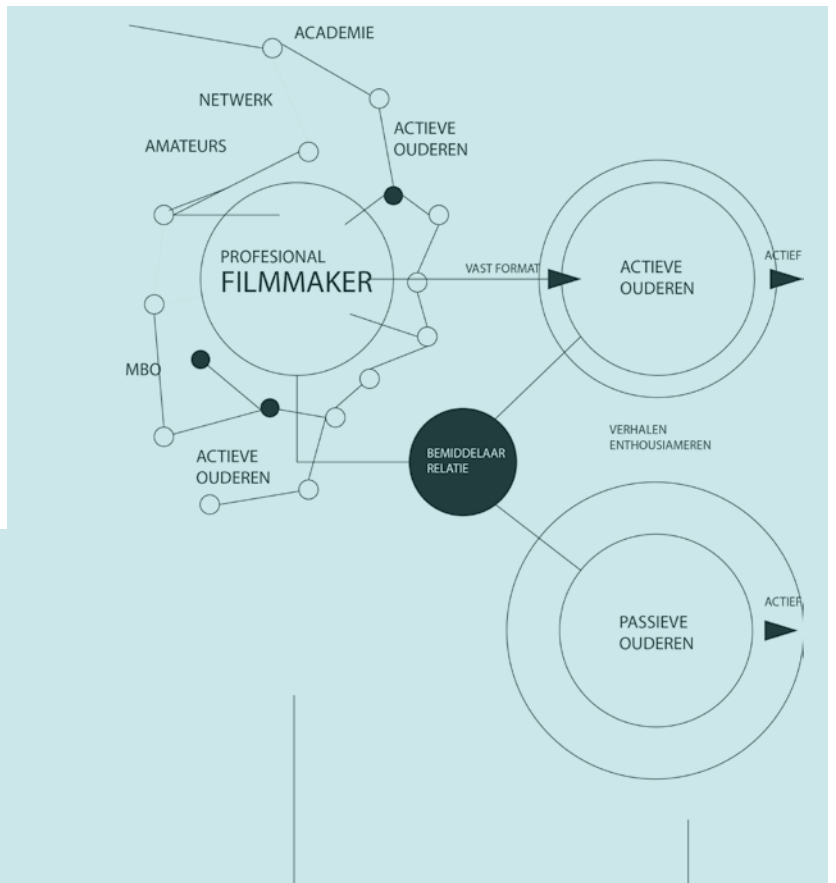
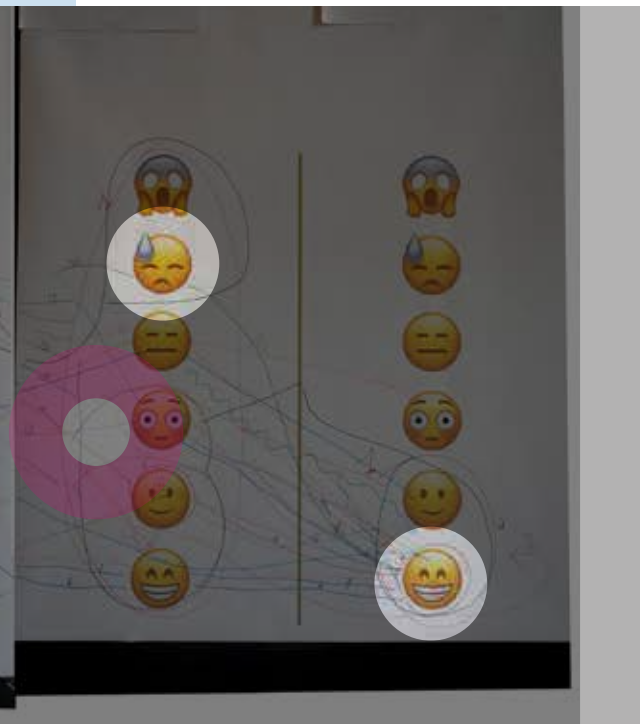
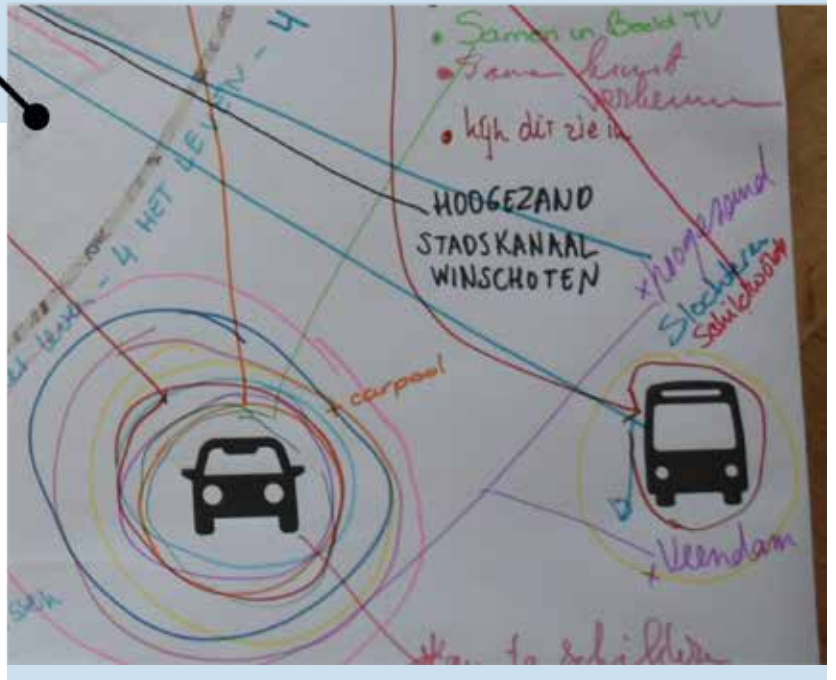

Co-creatie

Door haar moeder zag de initiatiefneemster dat het plan een kans zou hebben. In de uitvoering werden de ouderen voortdurend betrokken. Het was wel jammer dat ze er niet in geslaagd was om de ouderen mee te nemen naar de impactmeting, aangezien deze functioneerde als vorm van evaluatie.

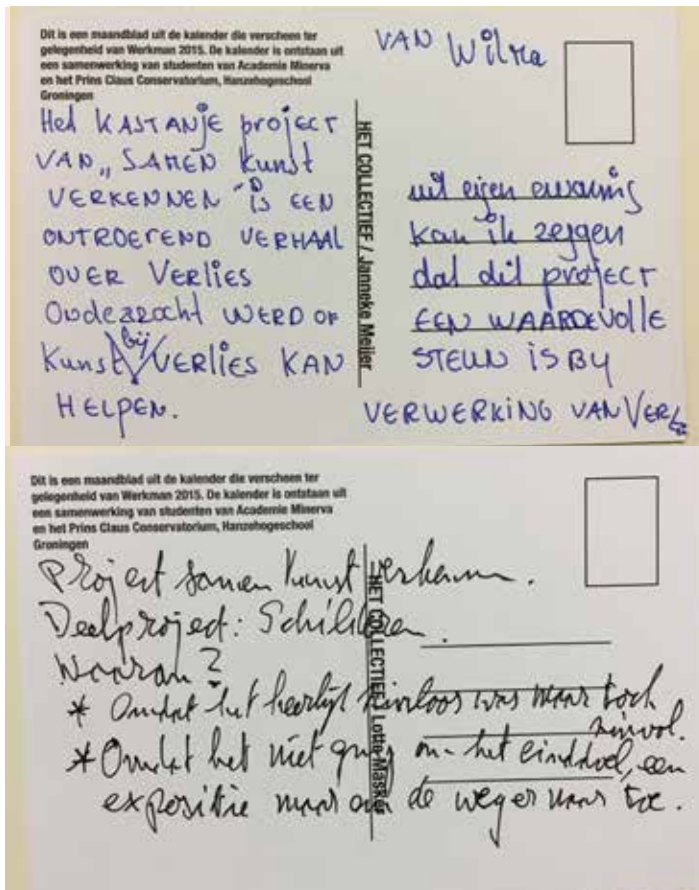
Samen in Beeld TV

Projectniveau

Samen in Beeld TV is een explorerende organisatie te noemen doordat de organisator voortdurend in contact bleef met de mensen waar zij mee werkte. Precies hierdoor begreep ze dat binnen het project ouderen ook een actieve rol in konden nemen.

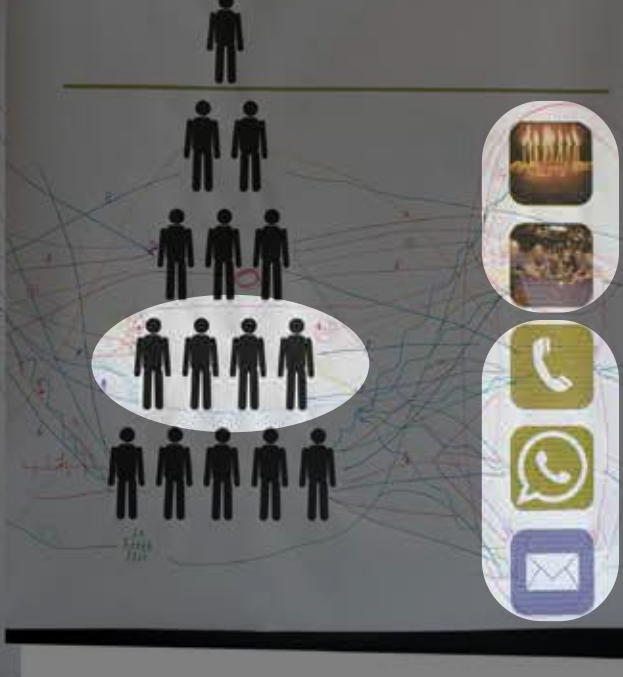
REALISEREN MAKEN

Mensniveau

Op de Ansichtkaarten schreven de deelnemers hoe ze binnen Samen Kunst verkennen hun eigen deelproject vorm konden geven. Al deze deelprojecten waren eigenlijk onderzoekjes waarin ze met elkaar ontdekten wat kunst voor ouderen kan betekenen. In die deelprojecten voelden ze de veiligheid om ook echt nieuwe dingen aan te gaan en om de verwondering daarover met elkaar in het grotere geheel te delen. De groep had weerstand tegen de geografische benadering van de kaart als conversatie piece. Ze zagen er het nut niet van in. Toch liet het hen zien op hoeveel plekken in Groningen ze zaten.

De Journey laat zowel zien dat dit project de ouderen betreft die al bekend waren met cultuur, als dat ze er met veel energie aan begonnen.

‘Het mooie is dat je kunst verkent vanuit de initiatieven van de ‘plussers’ zelf.’

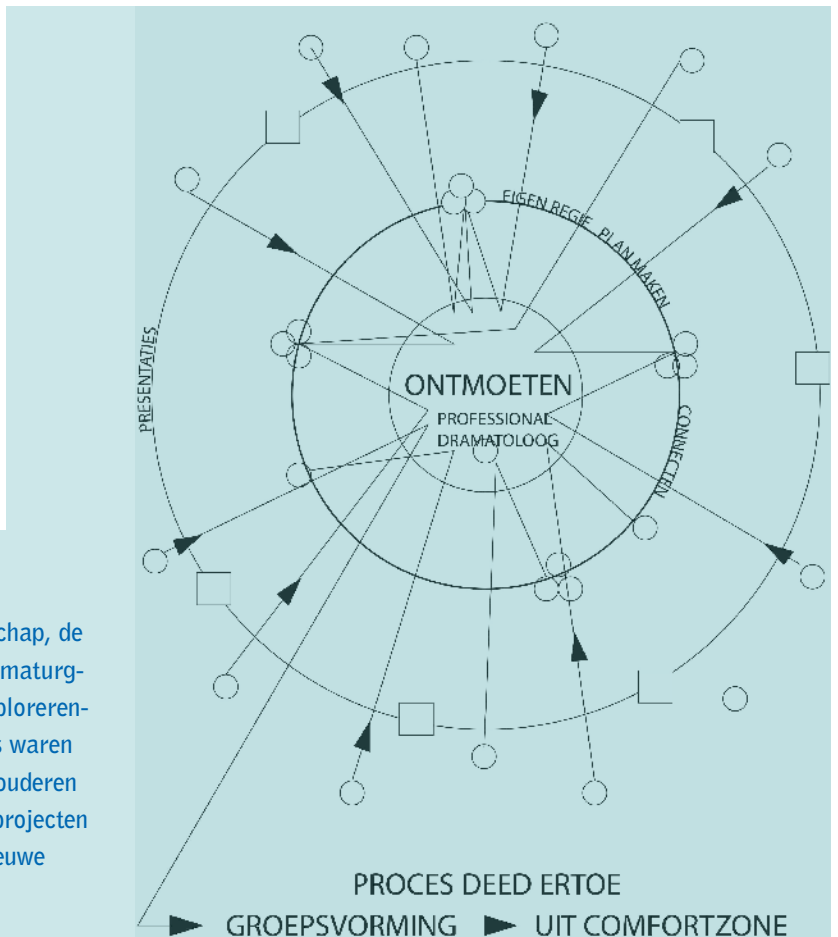
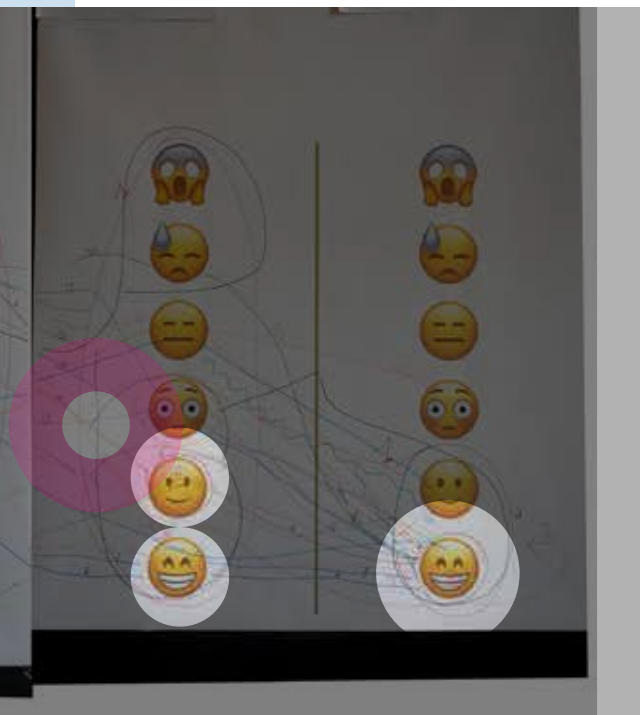
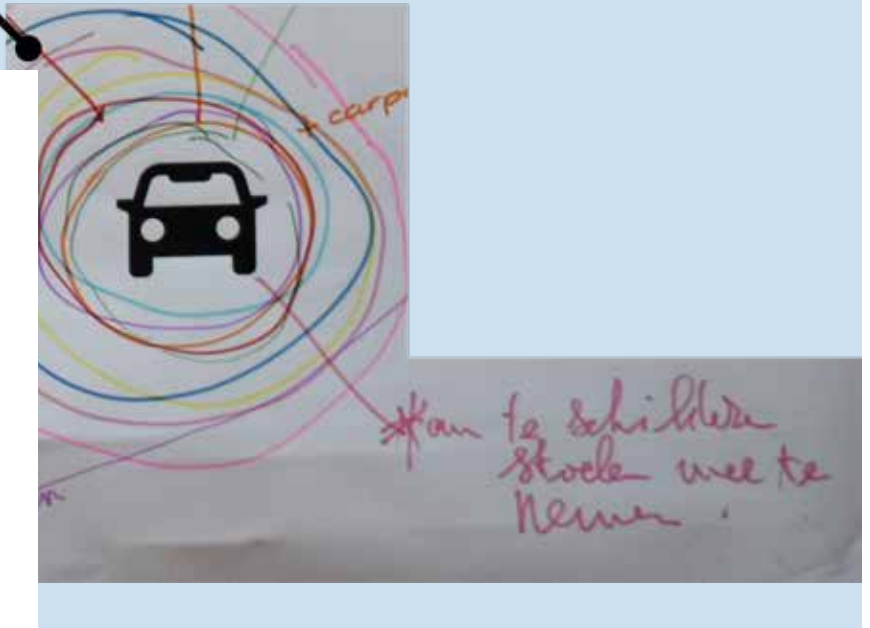

Co-creatie

Samen Kunst Verkennen was een initiatief van de ouderen zelf. De co-creatie met de dramaturg was daarbinnen door henzelf geïnitieerd. Ook de organisatie was door henzelf ter hand genomen. De impactmeting functioneerde als evaluatie.

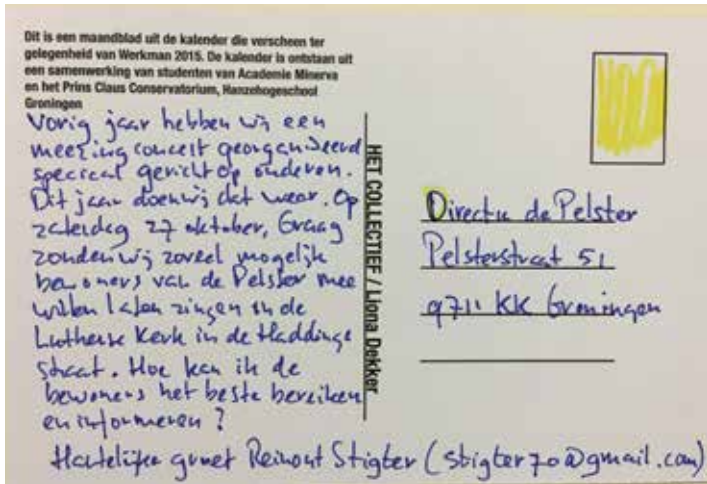

Samen kunst verkennen

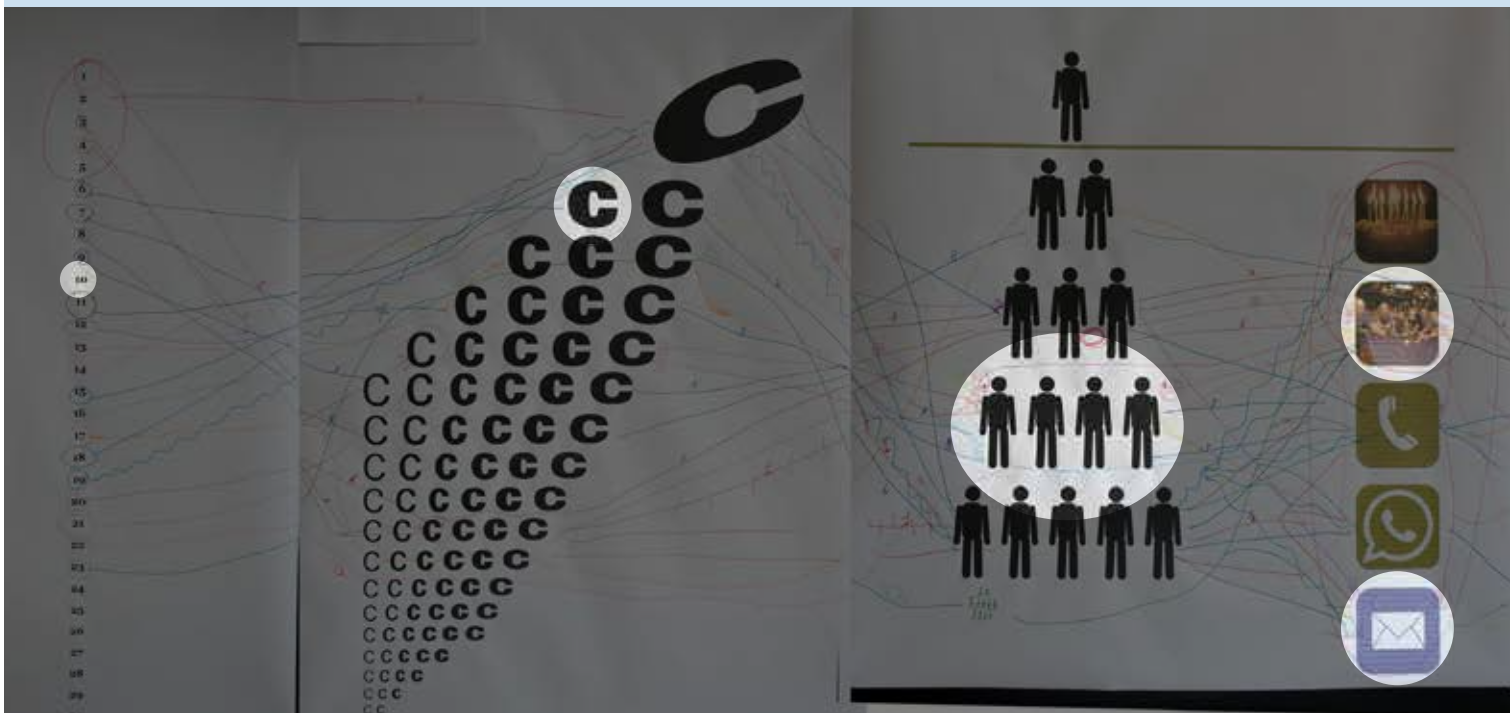
Projectniveau

Door een aantal kenmerken van dit project -het eigenaarschap, de grote beginenergie, de openheid, de interventie van de dramaturg- is dit project te karakteriseren als het snelst en sterkst explorerende project. Wat daarin ook van belang was: de deelnemers waren meer gericht op de processen dan op het presteren, en de ouders waren actief op alle niveaus van het project. Toen ze hun projecten gingen presenteren zagen ze daar een kans om ook een nieuwe groep ouders te betrekken.

Mensniveau

We hebben de beleving van de deelnemers niet op kunnen tekenen omdat ze er niet waren. Wel zagen we dat de initiatiefnemer een grote openheid had voor de feedback die hij tijdens het project van de deelnemende ouderen kreeg. Samen zingen met zowel de mensen op het podium uit allerlei verschillende koren als de mensen in de zaal, was een droom die uitkwam. Hij ontdekte dat mensen zo intern gemotiveerd zijn, dat zoiets egaliserends als vanzelf kan ontstaan.

'De mensen gaven aan dat ze dit wel vaker wilden doen. Volgend jaar weer?, zei iemand tegen me.'

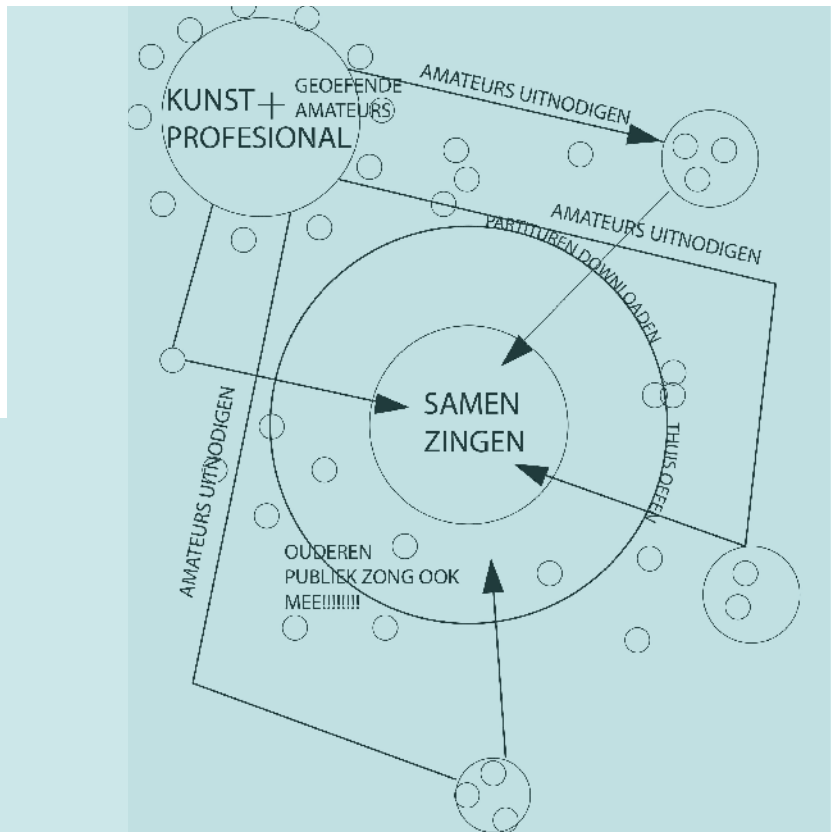
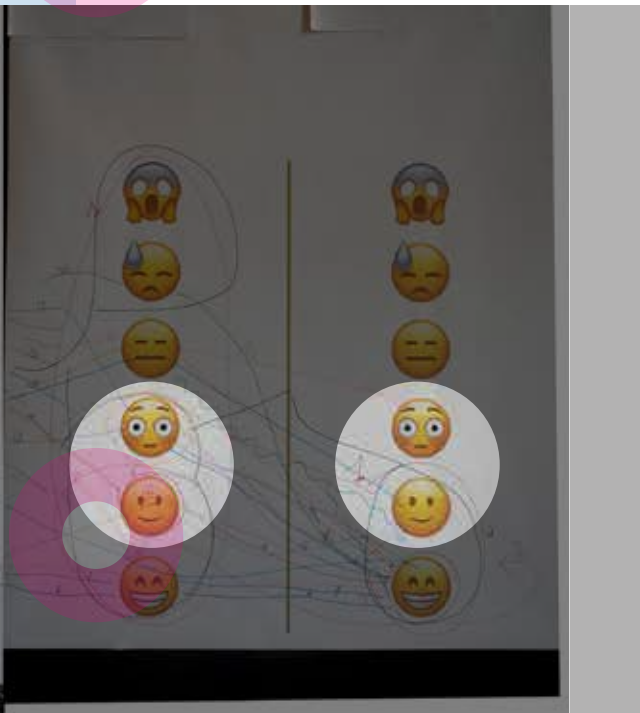

Co-creatie

Het project had wel ouderen op het oog, maar het werd niet samen met hen ontwikkeld. In de uitvoering werd het onderscheid tussen actief zingende en passief luisterende ouderen ongedaan gemaakt omdat iedereen meezong. De les die hieruit werd getrokken was dat meer ouderen kunnen zingen dan alleen de zogenaamde geofende amateur. Hierdoor wil de organisatie het nog een keer plaats laten vinden met een veel grotere groep ouderen. Helaas waren er geen deelnemende ouderen aanwezig bij de meting, Interessant genoeg werd in de impactmeting het project wel geëvalueerd door andere ouderen dan degenen die in het project participeerden

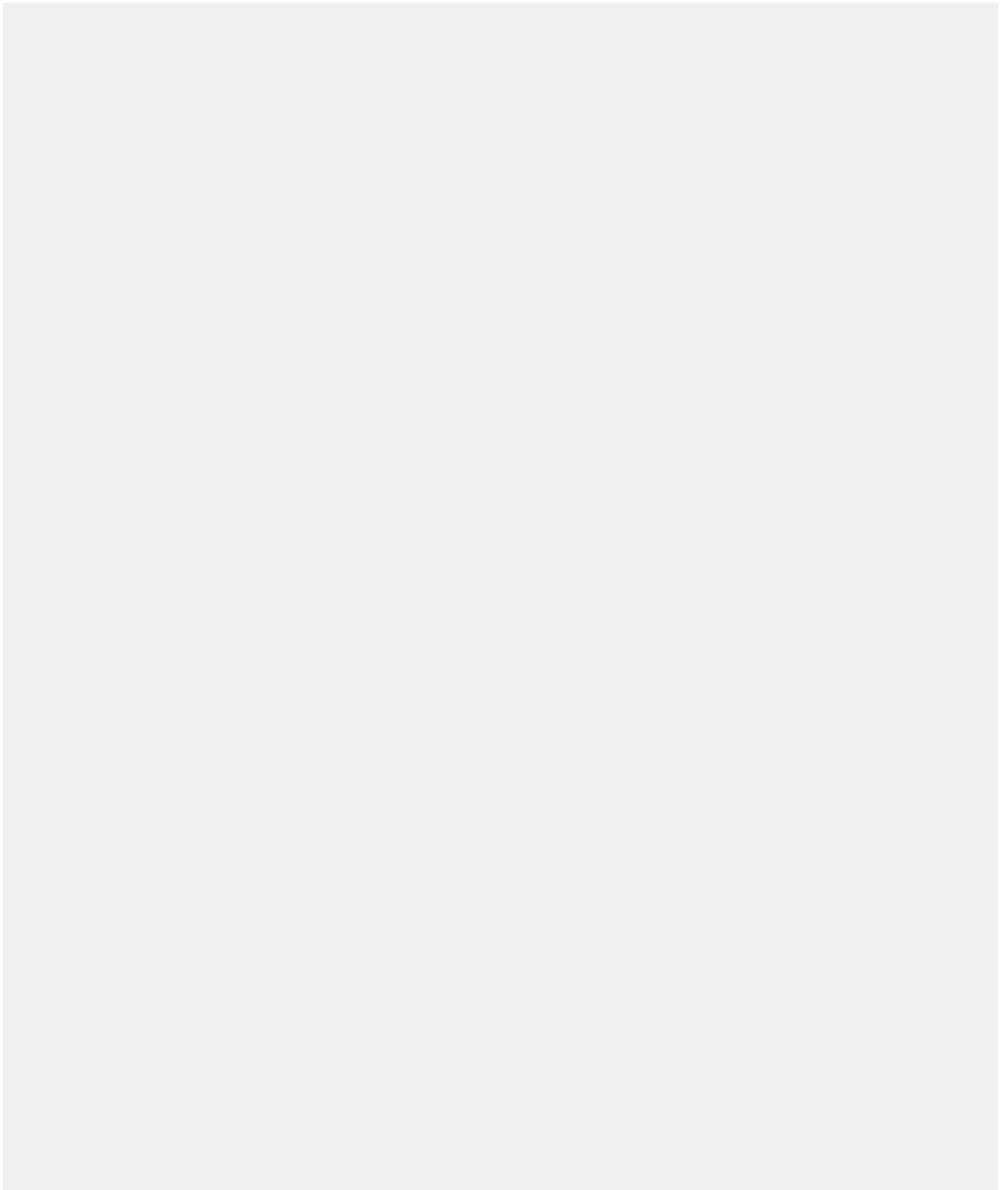

Meezingdag

Projectniveau

Meezingdag heeft zich ontwikkeld van een project van geoefende amateurs voor een publiek, tot een event waarin iedereen die wil zingen mee kan zingen. Dit is daarom het uitgangspunt voor de herhaling ervan. De kwantitatieve exploratie is aanwezig in de enorme hoeveelheid mensen die bereikt kunnen worden in een meezingdag. Een herhaling betekent een dubbele hoeveelheid mensen bereiken.

5 Advies

Impactmeting

Op basis van de inzichten die zijn ontstaan tijdens de impactmeting, hebben wij ons advies geformuleerd. Dit advies komt er vooral op neer dat we denken dat het Pronkjewail Fonds een grotere ambitie kan hebben dan enkel 'een steuntje in de rug geven' aan ideeën en initiatieven die ouderen in Groningen laten participeren door middel van kunst en cultuur. De projecten die worden gesteund door het fonds zijn het begin van een netwerk waarin voor en met ouderen gewerkt wordt aan een actieve en betekenisvolle wijze van leven.

In Een leven lang kunst wordt gesproken over het ontwikkelen en verduurzamen van het kunst- en culturaanbod voor ouderen in Stad en Ommeland. De projecten laten een overdaad aan ontwikkeling zien en weten overwegend minder goed hoe te verduurzamen. Het gaat nu vooral om eenmalige projecten, al zoeken de initiatiefnemers wel naar mogelijkheden om hun projecten te verspreiden en te vernieuwen. Daar hebben ze echter hulp bij nodig. Vrijdag, de gemeente en de provincie Groningen kunnen hierbij een rol spelen.

Tegelijkertijd liet de impactmeting zien dat de kennismaking met elkaars initiatieven als gevolg had dat mensen hun eigen project beter konden evalueren. Ook ontdekten de mensen dat er samenwerking mogelijk was tussen de verschillende initiatieven. Zo had de Meezingdag graag deelnemers gehad uit de groep van kwetsbaardere ouderen. Het project Vier het leven is opgericht om kwetsbare ouderen te begeleiden naar culturele evenementen. Samen zien ze een manier om via Vier het leven een groep ouderen mee te laten zingen, die normaal niet naar zo'n event had kunnen komen. Hoe prachtig zou het zijn als dit gerealiseerd kon worden. Wij denken dat het Pronkjewail Fonds/Vrijdag hierin een rol kan spelen. Zij zouden de gezamenlijke beweging van projecten, via kunst de positie van ouderen in de samenleving versterken, kunnen ondersteunen en vergroten door de losse projecten in een netwerk op te nemen.

De maatschappelijke inbedding van Pronkjewail

Door demografische ontwikkelingen neemt het aantal en het aandeel van ouderen in de samenleving toe. Met name in de krimpregio's is de vergrijzing nog verder gevorderd dan het landelijke gemiddelde. Dit betekent ook dat gezondheids- en welzijnsvragen die vooral bij ouderen spelen de komende jaren meer aandacht gaan vragen van de samenleving. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om dementie, eenzaamheid en beperkingen bij algemene dagelijkse bezigheden. Met name vereenzaming is een vorm van kwetsbaarheid die veel voorkomt. De urgentie van ouderenvraagstukken in de samenleving wordt bekrachtigd door het manifest 'Waardig ouder worden' en het initiatief vanuit het ministerie van VWS met het Pact voor ouderenzorg (2018).

Waardig ouder worden

Ouderenparticipatie in de samenleving neemt toe. Gelukkig gaat het met het grootste deel van onze ouderen goed: 86 procent van de 75-plussers is gelukkig. Net zoals ieder ander willen ook ouderen niet aangesproken worden op wat niet meer gaat, maar willen ze gewaardeerd worden om wat ze wel kunnen. Ouderen zijn belangrijk voor onze samenleving. Sommigen werken nog, anderen passen op de kleinkinderen, of de kinderen van de burens, en niet zelden ondersteunen ze familie of doen ze vrijwilligerswerk. Het is voor elk mens belangrijk om op een goede manier oud te worden. Tot op hoge leeftijd actief blijven en in staat zijn met de samenleving mee te blijven doen is voor de een gemakkelijker dan voor de ander. Belangrijke uitgangspunten uit het manifest zijn:

- Zet alles op alles om eenzaamheid bij ouderen te voorkomen.
- Stimuleer initiatieven waarbij ouderen elkaar kunnen ontmoeten

Uit het manifest 'Waardig Ouder Worden':

"Wij geloven in een samenleving waarin ouderen zich gezien en gewaardeerd voelen. Een samenleving waarin zij goede zorg en liefdevolle aandacht krijgen, gewaardeerd worden om wie ze zijn en waarin zij kunnen blijven meedoen."

Pact voor de ouderenzorg

Er komen steeds meer ouderen voor wie eenzaamheid een probleem is. De samenleving is individualistischer geworden. Gezinnen zijn kleiner en de gemiddelde fysieke afstand tussen ouders en kinderen is gegroeid. En we wonen het liefst zo lang mogelijk thuis. De mogelijkheden voor digitaal contact zijn toegenomen, maar zonder de vaardigheid die te bedienen, is het juist een extra drempel tot verder contact. Een brede aanpak van eenzaamheid is nodig om, met alle initiatieven die er al zijn, in te spelen op deze ontwikkelingen.

Minder ouderen die zich eenzaam voelen, is een opdracht voor ons allemaal. Jongeren, ouderen, zorgprofessionals, vrijwilligers, scholen en bedrijven, allemaal staan we aan de lat om ervoor te zorgen dat onze ouderen gezien en gekend worden en zich een gewaardeerd onderdeel van de samenleving voelen.

Kunst als communicatiemiddel

Kunst en cultuur kunnen effectieve communicatiemiddelen zijn voor de gezamenlijke opgaven waar we voor staan om kwetsbaarheid van ouderen te voorkomen dan wel terug te dringen, zodat ze waardig oud kunnen worden. Kunst- en cultuurparticipatie kan helpen ouderen langer zinvol thuis te laten wonen en hun kwetsbaarheid tegen gaan. Zo stelde voormalig minister van Cultuur, Jet Bussemaker, al: 'Veel ouderen zijn eenzaam en worden niet meer aangesproken op wat ze kunnen. Cultuur kan ouderen weer activeren en zo de kwaliteit van leven verbeteren. Het leggen van verbindingen tussen kunst, cultuur, zorg en welzijn op lokaal niveau is daarom van groot belang.'

Pronkjewail-initiatieven dragen bij aan waardig ouder worden

De kracht van de initiatieven van Pronkjewail komt nog sterker tot uiting als project en als netwerk wanneer deze nog meer zichtbaar ingebed raken in het maatschappelijke pact om bij te dragen aan 'waardig ouder worden'. Onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau toont bijvoorbeeld aan dat mensen met veel eigen regie en een groter sociaal netwerk veelal langer zelfstandig kunnen wonen. Interventies die hier vooral aan bijdragen zijn gericht op het versterken van eigen regie en het versterken van sociale netwerken.

De Pronkjewail-initiatieven kunnen als 'sociale interventie' potentieel veel waarde toevoegen om eenzaamheid te verminderen en het sociaal contact en de eigen regie te vergroten, waardoor mensen langer zinvol zelfstandig thuis kunnen wonen. De aantrekkelijkheid van de projecten ligt daarbij vooral in de laagdrempeligheid om mee te doen. Dit is van grote maatschappelijke waarde. De artistieke waarde zit in wat het bij de mensen, op individueel niveau, teweeg brengt. Als een oudere geniet, is dat ook al een mooi resultaat! Als mensen hun creatieve vermogens aanspreken, dan kunnen ze iets nieuws creëren, iets dat zich op een positieve manier kan ontwikkelen.

Concrete aanbevelingen

- Zorg dat samenwerking (zoals binnen een impactmeting ontstaat) wordt gehonoreerd. Werk verder met de mensen van de twee projecten die geld van het Pronkjewail Fonds hebben gekregen. Laat Vrijdag daarin een actieve rol innemen, als de verbinder die kijkt hoe projecten elkaar kunnen versterken, en als initiatiefnemer die daar een faciliterende rol in neemt.
- Financier alleen nieuwe projecten die ontstaan zijn vanuit een omgeving en die daarin geworteld zijn. Wat bedoel je met omgeving?
- Laat projecten zich ook verantwoorden over hoe ze ouderen betrekken bij de inrichting van het project (co-creatie vanaf de start van het initiatief is belangrijk). Niet alleen voor ouderen maar vooral samen met ouderen.
- Geef de initiatiefnemers de tijd en financier de doelstelling waarop geselecteerd wordt NIET op basis van de 'usual suspects'. Op dit moment zijn die deelnemers vaak al bekend met cultuur.
- Sluit allianties met organisaties die al beter weten hoe de doelgroep NIET-usual suspects te vinden of te benaderen is.
- Besteed aandacht aan de hoogte van de financiering van projecten, zodat ouderen met een laag inkomen ook deel kunnen nemen (niet worden uitgesloten). Het besteedbaar inkomen kan namelijk een drempel opwerpen. En ouderen met een lager inkomen zijn relatief gezien kwetsbaarder dan mensen uit de hogere inkomensgroepen.
- Besteed ook aandacht aan financiering van initiatieven in de krimpregio's binnen de Provincie (noordoost Groningen). In deze regio's neemt de vergrijzing sterker toe en neemt het voorzieningenniveau af.
- Laat projecten zich verantwoorden over hoe ze een bijdrage leveren aan de uitgangspunten van het pact voor de ouderenzorg en positieve gezondheid. Honoreer projecten die actief aandacht besteden aan kwetsbare doelgroepen (dus koppel financiering ook aan de brede maatschappelijke vraagstukken van kwetsbare ouderen en eenzaamheid).
- Zet in op een doorontwikkeling van de impactmeting, waarbij ontmoeting en ervaren leren tot nieuwe inzichten leidt. Sociaal Planbureau Groningen en Kenniscentrum Kunst & Samenleving zetten zich hier volledig voor in. Wij geloven in deze opzet en onderschrijven de waarde van kunst en cultuur, inclusief de impactmeting, met betrekking tot het waardig ouder worden. Wij zoeken graag gezamenlijk met jullie naar manieren om dit verder vorm te geven.

“De Pronkjewail-initiatieven kunnen als sociale interventie, potentieel van grote waarde zijn om eenzaamheid te verminderen en het sociaal contact en de eigen regie van ouderen te vergroten, waardoor mensen langer zinvol zelfstandig thuis kunnen wonen.”

colofon

Ir Ingrid Schuffelers, dr Anke Coumans, Gerard Jan van Leeuwen,
Nicole Visser, Asa Scholma > **Lectoraat Image in Context,**
Kenniscentrum Kunst en Samenleving Hanzehogeschool
Groningen

Dr. Martin Paul Bakker > **Sociaal Planbureau Groningen**

